FRANJO
CVETAN

C R K E N O   P R A V O

DE DELICTIS ET POENIS

– Po predavanjima profesora iz prava sastavili slušači –

Zagreb 1961.

U V O D

Kaznena vlast Crkve proizlazi iz njene naravi, jer je ona savršeno društvo (societas perfecta). Ova je vlast svojstvo crkvene vlasti s nadležnošću na vanjskom pravnom području (a ne na unutarnjem pravn.podr.). Ta vlast može javno izdavati zakone.

Uz zakonodavnu vlast mora imati i prisilnu, jer javna vlast mora upotrebiti sredstva, da se prekršitelj popravi, te da se tako uskladi i popravi javni poredak.

Kaznena vlast je u najužoj vezi i sa zakonodavnom vlasti.

Crkva je vrhunaravna zajednica i ima i svoju vrhunaravnu svrhu, pa stoga sudi grešniku obzirom na vrhunaravni red i daje mu pokoru za grijehe.

Crkva je takodjer i vidljiva zajednica, koju vežu vanjske veze, pa zato mora, kao i ostale zajednice, ustanoviti red zakonodavnom vlasti. Nadležna crkv. vlast izdaje zakone, kojima se uspostavlja red izmedju podčinjenih i poglavara i obratno, a isto tako i izmedju pojedinih članova medjusobno, jer svaki ima svoje dužnosti i svoja prava.

Osim ove vrhunaravne veze i reda postoji u Crkvi i vanjska vidljiva i naravna veza i red, kojega sačinjavaju pravni poredak na temelju crkv. prava.

Crkva se služi pravom primljenim od svog Osnivača. Kao vidljiva zajednica ima ona sva sredstva, da može postići svoj cilj i s toga ima pravo ne samo izdati zakone, nego i primjenjivati kazne, koje su potrebne zbog prestupka zakona i kao zadovoljština javnom poredku.

Ova prisilna vlast ne spada na bitnost prava, nego na njegovu cjelovitost (integritet), jer se njome upotpunjava zakon.

Ono je pravo savršenije, čiji se zakon više poštuje.
Za potpunost reda potrebno je prisilno sredstvo. Crkva je osnovana zato da ostane do svršetka svijeta i zato mora svojim zakonima pridodati kazne, da se neposlušni prisile poštivati zakon.

Prekršaj zakona ne mora biti odmah krivično djelo nego samo grijeh. Nadležna crkv. vlast prosudjuje kojim zakonima se povredjuje javno dobro Crkve time, što svakome zakonu dodaće kaznu. Svi zakoni kojima su dodane kazne jesu zakoni na kojima se temelji pravni poredak, jer su povrede ovih zakona krivična djela (delicti).

Svrha je kazni da se u Crkvi sačuva pravni red i poredak. Ona se tim pravom uvijek služila još od apostol.doba i ne će se nikada toga prava odreći.

Naučni sustav kaznenog prava ustanovio je GRACIJAN u svome dekretu, koji je kasnije upotpunjen u CORPUS-u JURIS CANONICI, Uredbom Pia IX. (1861)"Apostolicae SEDIS" uredjen je I.dio kaznenog prava i njome su proglašene sve kaznene zakone (cenzure).

KODEKS svim dosadanjim izvorima oduzima značenje i proglasuje ništetnima sve one odredbe i kazne, kojih nema u kodeksu.
Sada se sve kazne primjenjuju u okviru Kodeksa.

V. KNJIGA: KRIVIČNA DJELA I KAZNE

Dijeli se na 3 dijela:

I. dio: KRIVIČNA DJELA (De delictis): Govori o pojmu, razdiobi, ubrojivosti i pravnim učincima krivičnog djela.

II. dio: KAZNE (De poenis): Dijeli se na dva dijela:

1/ I.odsjek - prima sectio: De poenis in genere - O kaznama općenito: govori što je kazna, o primjeni i obdržavanju kazne, koji poglavar ima kaznenu vlast, tko je podložan kaznenoj vlasti, o oprostima kazne.

2/ II.odsjek - secunda sectio: De poenis in specie - O kaznama posebice: donosi odredbe o popravnim kaznama ili kaznizabranama (de poenis medicinalibus seu de censuris) zatim o odmazdnim kaznama (de poenis vindicativis) i o kazn.mjerama i pokorama (De remediis poenalibus et poenitentiis).

III.dio: KAZNE ZA POJEDINA KRIVIČNA DJELA (De poenis in singula del.): Prema vrstama krivičnih djela, ovaj dio se dijeli u 9 različnih naslova (titula). (U V.knjizi Kodeksa od 11.-19.naslova uključivo.)

1. Naslov: Krivična djela protiv vjere i jedinstva Crkve.
2. " : " " " vjerozakona
3. " : " " " crkv. vlasti, osoba i stvari
4. " : " " " života, slobode, vlasništva, dobroga glasa i ćudoredja
5. " : Zlo djelo krivotvorenja (De crimine falsi)
6. " : Krivična djela kod podjeljivanja i primanja redova i drugih sv. Otajstava
7. " : Krivična djela protiv obveza spojenih s duhovničkim ili redovničkim staležom
8. " : Krivična djela kod podjeljbe, primanja i napuštanja crkv. dostojanstava, službi i nadarbina
9. " : Zloupotreba crkv.vlasti i službe.

D I O P R V I

KRIVIČNA DJELA - DE DELICTIS

Ovaj se dio dijeli na tri naslova:

1. Narav i razdioba krivičnog djela
2. Ubrojivost kriv.djela, otežavni i olakotni razlozi i pravni učinci kriv. djela
3. Pokušaj krivičnog djela.

NASLOV I: NARAV I RAZDIOBA KRIVIČNOG DJELA

§ 1. Pojam i bitni elemenat krivičnog djela

a/ Pojam: Prekršaj svakog zakona nije krivično djelo. Ono je povreda onog zakona, koji se na posebni način odnosi na Crkvu kao takovu, pravni poredak u Crkvi, te njoj kao takovoj nanosi štetu.

Krivično djelo u crkv. pravu je izvanjska i ćudoredno ubrojiva povreda zakona uz koji je dodana kanonska kaznena prinuda barem neodredjena. Tu nam definiciju donosi Kodeks u kanonu 2195 § 1.

2/ Bitni elementi: (sastojbe): Da neki čin bude krivično djelo traže se tri bitna elementa:

1/ Objektivni elemenat: izvanjska povreda kazn.zakona (corpus delicti);
2/ Subjektivni elemenat: ćudoredno ubrojiva povreda kazn.zakona (intentio criminosa);
3/ Pravni elemenat: povreda zakona uz koji je dodana kanonska kaznena prinuda barem neodredjena.

Ad 1/ Objekt. elem.: Crkva svojom vlasti zadire u dva područja: vanjsko i nutarnje.

Vanjski poredak Crkve se može razrušiti i povrediti samo vanjskim činom, koji je osjetilno zamjetljiv.

U nutarnjem području Crkva sudi u onim činima koji se odnose na Boga i za koje je svaki odgovoran pred svojom savješću.

U vanjskom pravnom području odgovaraju članovi zajednici za one vanjske čine, kojima se povredjuje vanjski poredak zajednice. Budući da je Crkva vanjska zajednica, mora se baviti vanjskim činima i u toliko se ne brine za nutarnje stvari (De internis non indicat praetor!)

Crkva ne može nadzirati nutarnje čine kao vanjska vlast, na pr. moje misli Crkva ne može suditi kao vanjska vlast ako su one ostale strogo unutarnji čin, ali za njih sam odgovoran pred savjesti i Bogom i tu dolazi Crkva na nutarnje područje. Grijeh je moralna krivica i on predstavlja odgovornost pred savješću i Bogom. Krivično djelo takodjer je grijeh, jer je povreda zakona koji obvezuje u savjesti.

Grijeh je krivično djelo kad na izvanjski način vrijedja poredak Crkve. Svako krivično djelo je grijeh, ali svaki grijeh nije krivično djelo.

Ad 2/ Subjektivni elemenat (moralis imputabilitas): Ćudoredno ubrojiv - je svojstvo čina, po kojem se taj čin ima nekom pripisati kao počinitelju.

Razlog pripisivanja je ovisnost čina o razumu i volji

(Ratio - formalis = ćudorednost - moralitas)

Ako je čovjek spoznao čin prema ćudorednom zakonu - ako je dakle čovjek spoznao da li je čin dobar ili zao -- i slobodno se na nj odlučio, takav čin je ćudoredno ubrojiv.

Ćudoredno ubrojiv je onaj čin na koji se čovjek slobodno odlučio, nakon što je spoznao njegov odnos prema ćudorednom redu.

Ako je netko učinio neki čin, a da ga nije posve spoznao ili posve slobodno učinio onda je to fizička ubrojivost (imputabilitas physica). Takav čovjek je samo materijalni uzrok čina (causa physica). Ako je dakle kod nekog čina (prekršaja) uočen manjak bilo spoznaje bilo slobodne volje, takvo krivično djelo nije ćudoredno ubrojivo (čovjek se spotakne i padne na jedno dijete i ono strada). Prema tome zlonamjernost (intentio criminosa) pokazuje i dokazuje, da je po srijedi krivično djelo i da je ćudoredno ubrojivo.

Ad 3/ Prekršaj zakona uz koji je dodana kazna: Krivično djelo je prekršaj i to prekršaj kaznenog zakona, jer se pretpostavlja da se njime nanosi nepravda općem dobru zajednice.

I Zakonodavac je dužan označiti zakone izdane za opće dobro zajednice, a to čini tako da tim zakonima u slučaju povrede dodaje kazne. Time on objavljuje svoje mišljenje, da je povreda tog zakona protiv općeg dobra. Krivično djelo je dakle prekršaj zakona izdanog za opće dobro. Ako netko krši takav zakon,

III krivac je i naziva ga se zločincem. Iz toga slijedi da prekršaj zakona koji nije izdan za opće dobro nije krivično djelo. Ako samo jedan od ova tri elementa nije ispunjen ne može biti govora o krivičnom djelu. Svaki prekršaj bilo općeg ili krajevnog zakona ili naloga može biti krivično djelo.

Kodeks propisuje da se odredbe o kriv.djelima primjenjuju, ako nije drugačije po okolnostima jasno i kod prekršaja naloga s kojim je bila skopčana kaznena prinuda.

Postoji opće načelo:

"Nullum delictum, nulla poena sine lege"

Kao neki izuzetak od općeg načela izgleda propis K. 2222. po kojem crkv.poglavar može kazniti i bez predhodne prijetnje kaznom neke prekršaje zakona, koji-

ma nije dodana kaznena prinuda, ali samo uz neke naročite uvjete određene u zakonu:
Ti uvjeti su:
1/ ako je možda uzrokovana smutnja ili
2/ ako to zahtijeva izuzetna težina prekršaja.
Inače se krivac ne može kazniti, osim ako je najprije bio opomenut za slučaj prekršaja (k. 2222 § 1).

Poglavar može u smislu ove odredbe kazniti jedino, ako iz tog prekršaja slijedi smutnja, a to je povreda općeg dobra ili izuzetna težina prekršaja, koja se odnosi na javno dobro. Prema tome i u ovoj odredbi je izraženo, da je prekršaj-krivično djelo nešto protivno općem dobru.

Zakoni koji nisu izdani za opće dobro, ako se prekrše nisu kažnjivi, jer se time ne nanosi šteta općem dobru. No i prekršaj takovog zakona može u izuzetnim slučajevima povrediti opće dobro, a to je onda, ako je izvršen tako, da izaziva veliku smutnju ili je izveden tako da je pokazana tolika zloća da je ona ne samo prekršaj zakona, nego i povreda općeg dobra.

Zakonodavac ne može imati pred očima sve pojedine slučajeve, koji se mogu dogoditi i kojima se može povrijediti opće dobro. Zakonodavac to nije predvidio ni mogao predvidjeti, pa nije tom zakonu dodao kazne, ali ona je ista kao i kod povrede kaznenog zakona, jer je pokazana ista zloća. Zato nema razloga da se jedno kažnjava, a drugo oprašta.

Ne može se reći, da pada načelo "Nullum delictum, nullum crimen, nulla poena sine lege", i unatoč kan. 2222 jer se takovi slučajevi kažnjavaju po ovom općem zakonu.

§ 2. Ocjenjivanje krivičnog djela

Krivična djela razlikuju se po kakvoći i kolikoći.

1/ Kakvoća (qualitas delicti) se odredjuje prema predmetu kazn. zakona t.j. prema prekršenom pravu ili zakonu. (k. 2196).
Kakvoća kriv.djela je njegovo svojstvo po kojem se kriv.djela svrštavaju i razlikuju prema vrstama. Ipak su ta kriv.djela različna, jer je predmet zakona različit.
Kakvoća kriv.djela prosudjuje se prema predmetu zakona t.j. što zakon odredjuje ili zabranjuje. Tih grupa ima u kodeksu 9, kao što smo to već spomenuli.

2/ Kolikoća (quantitas del.) = ocjenjivanje kriv.djela prema veličini povrede (k.2196). Da se mogu razlikovati to je jasno, jer svako kriv.djelo iako spada u istu grupu ili vrstu ipak nije jednako, na pr. svako ubijstvo stvarno je isto (kvalitativno), ali kvantitativno nije, jer ga je jedan učinio s predomišljanjem, drugi u afektu, treći u pijanstvu i t.d.

Veličina kriv.djela prosudjuje se s tri gledišta:

1/ Gledište veće ili manje važnosti i obvezatnosti zakona.
O važnijim zakonima (gravior) sudi zakonodavac i važnijem zakonu dodaje težu kaznu i obratno. Zakon za koji Zakonodavac drži da je na veću korist javnog dobra, ima veću kaznenu prinudu.

2/ S gledišta veće ili manje zlonamjernosti kriv. dj. t.j.
s " " " " ubrojivosti

3/ S gledišta veće ili manje štete. koja je nastala prekršajem zakona

§ 3. Razdioba krivičnog djela

Obzirom na poznatost (ratione notitiae) ona se dijele:

1. Javno krivično djelo
2. Notorno " "
3. Skrovito " "

Ad 1/ Javno krivično djelo je ono, koje je već razglašeno ili izvršeno, odnosno nalazi se u takvim prilikama, da se razborito može i mora držati da će se lako razglasiti (k. 2197 § 1).
Da kriv.djelo bude javno nije potrebno da bude počinjeno pred mnogo svjedoka, nego je dosta da se počini u takvim prilikama da će se lako razglasiti. Uzima se u obzir jedino činjenica ili mogućnost razglašenja, bez obzira na to, tko će je i kako će je razglasiti, je li to opravdano ili ne.
Kriv.djelo može se smatrati javnim, ako za njega znade veći dio neke skupine (ne mora biti cijeli grad ili mjesto) ali ipak mora biti više osoba. Kodeks ne govori o broju osoba.

Ad 2/ Notorno kriv.djelo je ono, koje je javno, ali tako da nije poznat samo tvarni čin, kojim je zakon povrijedjen, nego i ubrojivost toga čina.
Tu se dakle traži sigurno i jasno njegovo poznavanje, kojim se može dokazati subjekt. i objekt. elemenat, uslijed čega se ne može staviti u dvojbu ni samo kriv.djelo ni njegova ubrojivost.
Nije dosta da je utvrdjena činjenica, sam tvarni čin, kojim je zakon prekršen, nego da se taj čin ima pripisivati počinitelju kao kriv.djelo, koje je počinio zlonamjerno.

Notorno kriv.djelo dodaje javnom kriv.dj. sigurnost i dokaz ubrojivosti, što kod javnog kriv.djela ne dolazi u obzir, jer je tamo važno samo činjenica razglašenja. (Ubojstvo je povreda zakona, ali ono se može dogoditi u samoobrani. Ako je razglašena činjenica ubojstva,kriv. djelo je javno, ali ako je utvrdjeno da je učinjeno i zlonamjerno onda je ono notorno).

a/ notorno po pravu (notorium notorietate juris)
b/ notorno po činjenici (notorium notorietate facti).

Ad a/ Kriv.djelo postaje notorno po pravu, pošto je izrečena presuda sa strane nadležnog suca, pošto je zadobila pravnu moć t.j. pošto je počinitelj priznao djelo u sudu prema odredbi k.1750 (vd.k.2197, § 2).

Ad b/ Kriv.djelo postaje notorno po činjenici, ako je javno poznato i počinjeno u takvim prilikama, da se njegova ubrojivost ili zlonamjernost ne može nikakvim prikrivanjem sakriti, niti iznaći pomoću prava kakova isprika (vd k. 2197,3).
Dakle kriv.djelo je notorno po činjenici, kada se iz samih okolnosti mora vidjeti zlonamjernost, te nema nikakove dvojbe, da je učinjeno zlonamjerno.

Bilješka: Pojmovi javno (publicum) i notorno (notorium) nisu još posve raščišćeni, jer ih Kodeks ne uzima uvijek u istom značenju. Što se tiče kriv.djela, neki drže, da je notorno kriv.djelo samo jedna vrst javnog kriv.djela. Izgleda, da ovo mišljenje nije ispravno. .
Ispravnije je mišljenje, da je notorno kriv.djelo nešto drugo, nego javno kriv.dj. i u nekom pogledu više, jer se traži sigurnost dokaza ubrojivosti, a manje je utoliko, što se kod notornog ne traži razglašenje, budući da može ostati i tajno. Na pr. svećenik je pogriješio i radi toga je kažnjon,ali za to nitko ne zna. To kriv.djelo je notorno, jer je dokazano, ali nije jav-

no, jer za njega nitko ne zna. Prema tome notorno kriv.dj. nije vrsta javnog krivičnog djela, jer bi tada svako notorno kriv.dj. moralo biti javno, a iz navedenog se primjera vidi, da nije tako.

Ad 3/ Skrovito (tajno) kriv.dj. je ono, koje nije javno. Ono može biti:
- a/ predmetno (materijalno) skrovito – ako je prikrito samo kriv.djelo (sam tvarni čin)
- b/ oblikovno (formalno) skrovito – ako je prikrita njegova ubrojivost (vd k. 2197,4)

Krivično djelo obzirom na nadležnost: 1/ crkvenog prava
2/ gradjanskog prava
3/ mješovitog prava.

-Kriv.djelo, kojim je povrijedjen crkv.zakon progono samo crkv.vlasti, koje mogu zatražiti državnu prinudnu pomoć, ako to smatraju potrebnim.

-Kriv.djelo, kojim je povrijedjen jedino državni zakon kažnjava po nadležnom pravu državna vlast, iako je prekršaj grijeh u čem je nadležna Crkva. Izuzetak čini, ako je prekršitelj duhovnik kojemu po k. 12o sudi duh.vlast.

Kriv.djelo, kojim je povrijedjen zakon jedne i druge zajednice, može kazniti i jedna i druga vlast (vd. k. 2198; na pr. dvoboj, pobačaj.)

NASLOV II: UBROJIVOST KRIVIČNOG DJELA

Otežavni, olakotni razlozi i [illegible] učinci kriv. djela.

1. Ubrojivost kriv.djela i odgovornost za njih.

Pojam: Ubrojivost jest sud po kojem se apstr. uzevši neki čin dobar ili zao pripisuje nekome kao njegovu počinitelju.
Ubrajanje jest sud po kojem se odredjeni čin dobar ili zao pripisuje odredjenoj osobi kao njezinom vlastitom počinitelju.

Prema tome je ubrajanje primjena ubrojivosti u nekom konkretnom slučaju.

Ubrojivost može biti:

1. ćudoredna
2. fizička
3. politička
4. pravna.

1. Ćudoredna ubrojivost postoji onda kada učinak nekog čina proizlazi iz slobodnog i voljnog uzroka, a to je samo čovjek, jer on djeluje razumom. Takav je uzrok čovjek, koji djeluje razumom i slobodnom voljom.

Temelj ubrojivosti jest slob.volja, po kojoj čovjek postaje gospodar svojih čina.

Ćudoredna ubrojivost jest ono svojstvo djelovanja zbog kojega se neki čin, dobar ili zao, može ili mora pripisati nekom čovjeku, kao vlastitom počinitelju.

Formalni razlog zbog kojega se može takav čin pripisati jest sama ćudorednost, odnosno ovisnost čina od razuma i slobodne volje.

Ćudoredna je ubrojivost – onaj čin na koji se je čovjek slobodno odlučio nakon što je spoznao odnos prema ćudorednom redu.

2. Fizička ubrojivost postoji kada se promatra jedino odnos uzročnosti izmedju nekog čina i njegova učinka.

Ako čovjek počini čin posve slobodne nepromišljene volje, tada je on tvarni uzrok toga čina. Takav čin je fizički ubrojiv, a ne ćudoredno.

(3) Politička ubrojivost postoji, kada zakon odredjuje, da je počinitelj nekog čina odgovoran pred zajednicom za njegovo učinke.

(4) Pravna ubrojivost postoji, kada nadležna vlast odredjuje u konkretnom slučaju zbog čega je počinitelj nekog čina odgovoran pred zajednicom.

Obe ove ubrojivosti predpostavljaju ćudorednu ubrojivost. Ljudski čini, koje čovjek učini slobodno i promišljeno, ne samo da su ubrojivi njihovom počinitelju, nego za njih mora polagati račun.

Postoji razlika izmedju ubrojivosti i odgovornosti. Ubrojivost označuje odnos izmedju čina i njegova počinitelja, a odgovornost je odnos izmedju počinitelja nekog čina i onih pred kojima je počinitelj odgovoran za svoj čin. - Čin je ubrojiv, a čovjek je odgovoran za svoj čin.

Odgovornost je vlastitost po kojoj je čovjek odgovoran za svoj čin. Ona može biti:
ćudoredna
pravna.

Ćudoredna je ona po kojoj čovjek polaže račun za svoje čine na području savjesti.

Pravna je ona po kojoj čovjek mora odgovarati za svoje čine na vanjskom pravnom području. Pravna odgovornost pretpostavlja ćudorednu odgovornost.

§ 1. Ubrojivost krivičnih djela

Ubrojivost je jedan od bitnih elemenata kriv.djela, i to subj.elemenat. Bez moralne ubrojivosti nema ni pravne.
Ako je pred Bogom pravedan ne mora biti pred ljudima.

Krivično djelo može izvršiti samo čovjek, jer on ima razum i slobodnu volju. Prekršaj zakona ne može biti bez grijeha. Teški grijeh je podloga za kriv.djela. Ako je laki grijeh onda je počinitelj oslobodjen od kriv.djela.

Ubojstvo u samoobrani nije teški grijeh.

Moralna zloća kod kriv.djela mora biti skopčana s teškim grijehom (dolus - zla namjera), odnosno od njegove krivnje (culpa) i to krivnje zbog propusta poznavanja zakona ili da primijeni dužnu pažnju. Stoga svi razlozi, koji oduzimaju, uvećavaju, umanjuju zlu namjeru (dolus) ili krivnju (culpa) tim samim uvećavaju, umanjuju i oduzimaju ubrojivost kriv. djela (k. 2199).
-Prema tome zlonamjernost očituje se po:
1. Zloj namjeri (dolus)
2. Krivnji (culpa).

To su dva oblika u kojima može volja doći do izražaja.

ad 1. "Zla je namjera smišljena volja prekršiti zakon" (k.22oo)
Zla namjera uključuje dvoje: 1/ potpunu spoznaju i
2/ slobodnu volju,
a s njom stoji (dalje k.22oo) "u protivnosti pomanjkanje spoznaje i slobodne volje". Ako jedna manjka nema zle namjere, dakle ni ubrojivosti.

Kad je činjenica kriv.djela utvrdjena predpostavlja se, da je spoznaja i slobodna volja bila pri tom.

Redovito su ljudi kod svojih čina vodjeni razumom i slobodnom voljom, pa tako i kod povrede zakona i zato se kaže "da je prekršaj iz-

vršen zlom namjerom, dok se protivno ne dokaže", jer se pretpostavlja da su ljudski čini vodjeni razumom i slob.voljom. (k.22oo § 2).

Zato optuženi mora dokazati da nije kriv. Sudac ne mora dokazati, da je prekršitelj spoznao čin i slobodno se odlučio, nego optuženi mora se opravdati, da nije kriv.

ad 2. Krivnja (culpa) jest svojevoljni ili moralno ubrojivi propust, koji nastaje kada se učinom nekoga čina ne posvećuje dužna pažnja.
Dvostruki je ovaj propust:
a/ Propust upoznati se sa zakonom
b/ primijeniti dužnu pažnju u predvidjanju posljedica nekog čina.

ad a/ Zato što postoji propust pri upoznavanju zakona po srijedi je zloća, koja je dostatna, da se povreda zakona učinjena ovakvom zloćom ubroji kao kriv.djelo.
Ako netko nije kriv što ne poznaje zakon ne će biti kažnjen ni odgovoran. Ali, ako ga netko prekrši, a kriv je, što ga nije upoznao, mora odgovarati za taj prekršaj.

Ta krivnja nije radi zle namjere, jer za zakon nije znao niti ga je hotice prekršio, ali je kriv, jer nije udovoljio obvezi da zakon upozna.

Daklo, prekršaj zakona slijedi kao posljedica neznanja, a neznanje se ima pripisati kao propust takvom čovjeku.

ad b/ Ako netko nije pazio na posljedice svojih čina, koje je mogao i morao predvidjeti, onda će postojati krivnja. Ta krivnja nije iz zle namjere. No počinitelj nije predvidio, da će iz dopuštenog ili indiferentnog čina uslijediti posljedica prekršaja zakona.
Kad bi on to predvidjao, čin ne bi smio učiniti.
Na pr. netko je pošao u lov. U mislima da je zec, opali i ubije čovjeka.

Ići u lov i pucati nije po sebi grijeh, ali kad je šuškalo trebao je misliti, što bi moglo biti. To je morao učiniti, stoga je odgovoran zbog ovog propusta.

Kod krivnje ovisi zlonamjernost o tome ukoliko je veći ili manji propust i dijeli se:
1/ culpa lata - teška,
2/ " levis - pažnju koju poklanjaju razboriti ljudi
3/ " levissima - " " nemaju ni najrazboritiji.

Na pr. župnik, koji primi Sl. vjesnik zagr.nadbiskupije i ne pročita ga. Čini propust - culpa lata.
Ako ga na brzu ruku pregleda onda je culpa levis.
Kad bi vjesnik više manje sav pročitao, a nehotice preko nečega prešao - culpa levissima.

§ 2. Razlozi koji isključuju ubrojivost

Bez spoznaje i slobodne volje nema kriv.djela. Razlozi koji utječu na spoznaju i slobodnu volju tako da tu spoznaju ili slobodnu volju posve isključuju, isključuju i ubrojivost. Ti se razlozi dijele na: 1/ sa strane razuma
2/ sa strane volje.

1/ Sa strane razuma:

a/ Trenutačno pomanjkanje razuma t.j. u času kada se zbiva povreda zakona. (k. 22ol § 1). Počinitelji kriv.dj. nemaju prave spoznaje.
b/ Trajno pomanjkanje uporabe razuma kod ludih i suludih, koji nemaju normalno djelovanje uma, makar imaju lucida intervalla.

Svi ti koji prolazno ili trajno imaju pomanjkanje razuma drže se nesposobnima da učine kriv. djelo.

c/ Ubrojivost isključuje i nepoznavanje zakona. Ako je to neznanje bez ikakove krivnje, a to je onda kada se neznanje nije moglo ukloniti. (k. 22o2 § 1).
§ 3. Ovo što vrijedi o neznanju, vrijedi i za (inadvertentia) nepažnju i (error) bludnju.

d/ Strast ili passio koja nije svojevoljno izazvana, a tako je jaka da preuzima uporabu razuma, time posvema oduzima i ubrojivost, ako prethodi i sprečava svaki razumski pristanak volje. (k. 22o6).

2/ Sa strane volje postoje ovi razlozi:

a/ Nesretni slučaj, koji se nije mogao predvidjeti, a nije se mogao spriječiti prekršaj zakona, makar se mogao predvidjeti. Na pr. Zidar pada - ubije dijete. (to se nije moglo spriječiti.)

b/ Fizička sila, kojoj se ne može oduprijeti i uslijed koje je volja sputana (k. 22o5 § 1).

c/ Teški strah, nužda, velika teškoća isključuju ubrojivost, ako se radi o prekršaju crkv. zakona. (k. 22o5, &2)

d/ Zakonita samoobrana protiv nepravednog napadača (k. 22o5 § 4), ako se pazi na umjerenost kod obrane.

§ 3. Razlozi koji umanjuju ubrojivost

Ti su razlozi: sa strane razuma
sa strane volje.

1. U smislu (k. 22o4:) Maloljetnost umanjuje ubrojivost kriv. djela. Ubrojivost je utoliko manja, ukoliko se dob približuje djetinjstvu. Sudac prosudjuje, da li će se ubrojivost umanjiti.

2. Teški strah, nužda, velika teškoća, ako se radi o crkvenom zakonu umanjuju ubrojivost:

   1/ ako je čin u sebi zao
   2/ ako čin sadržava prezir vjere ili crkv. vlasti
   3/ ako je čin na štetu duša (k. 22o5 § 3).

3. Prekoračenje mirne obrane protiv nepravednog napadača (k. 22o5 § 4.), ukoliko je počinitelj bio izazvan.

4. Pijanstvo: Zločin počinjen u hotimičnom pijanstvu ipak je ubrojiv, ali je manji od onoga, kojega bi čovjek počinio pri potpunoj svijesti, osim ako se opio zato, da ga počini ili da bude ispričan od kazne. Ako je zakon prekršen o nehotičnom pijanstvu zločin mu se nikako ne ubraja i to onda, ako je čovjek zbog pijanstva bio posve lišen uporabe razuma.

   Isto vrijedi i za ostala duševna poremećenja (k. 22o1 § 3.).

5. Slaboumnost: umanjuje ubrojivost kriv. dj., ali je posve ne diže (k. 22o1 § 4).

6. Neznanje, nepažnja i zabluda umanjuju ubrojivost za prekršaj zakona, kojeg nismo poznavali (k. 22o2 § 2) - inače se neznanje ubraja više ili manje prema tome koliko se nije pobrinulo da se upoznaju zakoni.

7. Propust od dužne pažnje umanjuje ubrojivost u svim slučajevima, kada je zakon prekršen pomanjkanjem dužne pažnje (vidi detaljno u (k. 22o3 § 1.).

8. Strast: k. 22o6

§ 4. Razlozi koji povećavaju ubrojivost

1. Strast, ali onda, ako je hotice i svojevoljno uzbudjena, i podržavana u smislu (k. 22o6.)
2. Postojanstvo osobe, koja je kriv.djelom povrijedjena ili koja čini kriv. dj. u smislu (k. 22o7, t.1.)

(veće je zlodjelo, ako se udari biskupa, nego običnog svećenika - veće je kriv.djelo, ako ga počini kanonik, nego kapelan).

3. Zloupotreba vlasti ili službe u smislu (k.22o7, t.2)
4. Priupadnik - recidivus, koji poslije osude isto djelo učini te se može razborito predvidjeti, da ga je u zloj namjeri izvršio. (k. 22o8 § 1 i 2).

§ 5. Sudioništvo kod krivičnog djela

Razlikuju se dvije vrsti kriv.djela i to:

1 Kriv.djela koja po svojoj naravi zahtijevaju suučesnike (dvoboj-preljub)
2 " " " ne zahtijevaju 2 ili više sudionika, koji može počiniti pojedinac i ako je počinjen u sudioništvu. Tako u pravom smislu sudioništvo kod kriv.djela postoji kada je izvršeno kriv.dj. koje po svojoj naravi ne traži sudioništvo - zajedničku suradnju 2 ili više osoba - i to tako, da suradnja svake osobe sadrži sve bitne oznake kriv.djela t.j. može se svakom od sudionika ubrojiti.

Za sudioništvo traži se:

1/ sporazum 2 ili više osoba za zajedničko izvršenje kriv.djela. Taj sporazum jest u dogovoru. Bez dogovora nema sudioništva. Ako bi netko slučajno sudjelovao i potpomagao ga, a nije se dogovorio nije odgovoran i njegovo se sudjelovanje prosudjuje kao poseban čin. Na pr. Lopov krade - ljestve se ljuljaju - drugi priskoči, pomogne - ma da je kradja - ne će mu se ubrojiti, jer za pravo sudjelovanje traži se dogovor.

2/ traži se da je sudjelovanje skopčano sa zlom namjerom, da se izvrši kriv. djelo.

3/ Traži se da sudjeluje pozitivnim djelovanjem bilo fizičkim bilo moralnim. Negativno može doći u obzir, ako je netko propustio, a po dužnosti je bio dužan upozoriti, a propustio je samo zato, da se izvrši kriv.djelo. (Sluga se dogovorio sa lopovom i ne zatvori pivnicu).

4/ Izvanjski čin (actio externa) što je bitno za svako kriv.djelo t.j. da je svaki sudionik izvršenju sudjelovao.

5/ Sudioništvo mora biti uspješno t.j. da sudionik doista nešto doprinosi za izvršenje kriv.djela.

Razlikujemo 3 grupe sudionika:

1. Glavni sudionici - cooperatores - to su oni, bez čijeg se sudjelovnja kriv. djelo ne bi dogodilo.
2. Sporedni " - to su oni, koji su svojim sudjelovanjem kriv.djelo olakšali, ali ono bi se i bez njihova sudjelovanja dogodilo.
3. Naknadni sudionici - to su oni, koji sudjeluju nakon što se kriv.dj.dogodilo i to, ako je njihova pomoć unaprijed bila dogovorena.

Ako se unaprijed nisu dogovorili onda se ima njihova krivnja prosuditi kao čin za sebe. I ako je takovo djelo zakonom odredjeno kao kriv.djelo, i ako je njihova pomoć bila unaprijed dogovorena - inače se uzima kao čin za sebe.

Kod glavnog sudioništva, ako je kriv.djelo izvršeno pod jednakim sudioništvom više osoba, koje su fizički sudjelovale ima se kriv.djelo ubrojiti svima kao da je pojedinac sam to djelo izvršio (k. 22o9) - osim ako postoji razlog za umanjenje.

Isto vrijedi i za moralne sudicnike. (Gospodar šalje slugu da nekoga ubije) (k. 22o9 § 3).

Kod kriv.djela, koje traži sukrivca svaka je stranka jednako kriva osim, ako postoji razlog za umanjenje krivnje.

Kod sporednog sudioništva ubrojivost je kod sporednih sudionika manja, nego kod onih, koji su zločin izmislili (k.22o9 § 4).

Ubrojivost će se umanjiti kod svih sudionika ukoliko su svoje sudjelovanje opozvali prije kriv.dj., bar djelomično.

Potpuni opoziv bi bio, kad bi netko upozorio vlasti u smislu k.22o9 § 5.

Ubrojivost kod negativnog sudjelovanja ovisi o veličini obveze,kojom je bio netko dužan zločin zapriječiti. (k. 22o9 § 6).

Ubrojivost naknadnog sudioništva ravna se prema odredbi k.22o9 § 7.

§ 6. Pravni učinci krivičnog djela

Iz kriv.djela slijedi dvoje, kao pravni učinak:

1/ kaznena i parnična tužba (actio poenalis seu criminalis et actio civilis)i
2/ Obveza za naknadu počinjene štete.

Ad 1/ Kaznena i parnična tužba: Radi kriv.djela može se podići kaznena i parnična tužba.

Kaznenoj tužbi je svrha, da se ispita ubrojivost i odredi kazna za narušeni javni poredak, a to je odredjeno za promicatelja pravde.
Svakim kriv.djelom je učinjena šteta:
a/ javnom poretku i
b/ posebniku.

- ad a/ Javnosti se mora dati zadovoljština za povrijedjeni javni poredak, jer je učinjena nepravda zajednici kao takvoj.- Ona može i mora tražiti zadovoljštinu, a toga se ne može odreći ni zajednica ni pojedinac.
Nama je svima u interesu, da se ubojica ukloni iz naše sredine, jer kao što je ubio jednog, mogao je i drugog. Zato se mora podići kaznena tužba (actio criminalis, seu poenalis) da se ispita krivnja, zla namjera i odredi zadovoljština javnom poretku.
I zato, jer je povrijedjena zajednica, opće dobro, taj se postupak mora obaviti (Okradeni može oprostiti kradljivcu, ali ne može oprostiti ono, što je zajednica pretrpjela).
Ta kaznena tužba je nužna i nju podiže promicatelj pravde (promotor iustitiae) (To je u crkv.području!)
On ima zadaću, da u ime zajednice progoni ovakve krivce, on se danas zove j a v n i t u ž i t e l j. On zastupa interes zajednice i dužan je povesti postupak proti krivcu. On je predstavnik zajednice.

ad b/ Kaznenoj tužbi (actio civilis) je svrha, da se njome ustanovi šteta, koju je posebnička osoba pretrpjela kriv.djelom, i da se odredi način, kako će krivac ovu štetu nadoknaditi. Ta je tužba u prilogu (u interesu) posebničke stranke i provodi se samo na njezin zahtjev. To je tužba, koja ide za tim da ispita, kolika je šteta, i kako da se namiri.
Kaznena tužba može biti uperena samo protiv krivca, dok se parnična može potegnuti i na njegove nasljednike. (K. 2210 § 1). Postupak po obim ovim tužbama nalazi se u IV.knjizi Kodeksa "De processibus" K.1552-1959. Isti sudac može paralelno voditi oba ova postupka (kazneni i parnični), ali se redovito vode odjeljeno.-

Ad 2/ Obveza za naknadu počinjene štete: Drugi je učinak o b v e z a na naknadu štete počinjene kriv.djelom.
Svi glavni sudionici obvezani su na naknadu cijele štete nerazdjeljeno (in solidum). t.j. da svaki sam nadoknadi cijelu štetu, ako drugi ne može ništa . , doprinijeti pa makar bili osudjeni na diobnu naknadu (pro rata) t.j. koliko ima doprinijeti svaki za naknadu.
Oštećeni ima pravo na potpunu otštetu, pa ako od trojice dvojica ne mogu platiti, onda treći mora sam sve platiti, - a to nije nepravda - jer se glavnom sudioniku ubraja, kao da je sam počinio kriv.djelo (k.2211).

NASLOV III: POKUŠAJ KRIVIČNOG DJELA

Kod izvršenja kriv.djela razlikujemo tri čina ili tri stupnja:

1/ pripravni čin - (in actibus remoto praeparatoriis)
2/ početni čin - (in actibus proxime praeparatoriis) i
3/ izvršni čin - (in executio delicti).

ad 1/ Pripravni čini su oni, koji po svojoj naravi ne vode odredjenom kriv. djelu i ne daju vanjski dokaz o namjeravanom kriv.djelu. Ovi čini mogu biti u sebi dobri ili indiferentni. Oni su takovi, da nužno ne vode odredjenom zločinu. Većinom su to indiferentni čini.

ad 2/ Početni čin je onaj koji pretstavlja početak izvršenja kriv.djela. Na temelju takva čina može se sa sigurnošću pretpostavljati zla namjera.

ad 3/ Završni čin je onaj kojim je kriv.djelo konačno izvršeno. Tim činom izvršeno je sve, što se za kriv.djelo u punom opsegu traži.

(Primjer: Provalnik kupi najprije alat za obijanje: svrdla, ključeve, otpirače, čekić i t.d. Taj čin još nije vanjski dokaz da on kani izvršiti provalu. To je pripravni čin. Sada ide na posao. Noću udje u kuću i počne obijati kasu. To su čini, koji daju dokaza za njegovu zlu namjeru. Ali time kriv. djelo još nije izvršeno. To je početni čin. Konačno kada je kasu obio i novac stavio u džep, tada je kriv.djelo izvršio. Sada je ispunjeno sve, što se traži za kriv.djelo i to je završni čin.)

Ta tri stupnja dolaze do izražaja gotovo kod svih kriv.djela.

Može se medjutim dogoditi da izvrši netko pripravni čin i započeo, ali ne dovrši završni čin - onda je to p o k u š a j kriv.djela. Pokušao je, ali nije uspio. Zla namjera (dolus) je ista kao da je potpuno učinio kriv.djelo, jer bi ga on i sigurno učinio, da je samo mogao. Što je onda pokušaj kriv. djela (conatus delicti)?

Pokušaj kriv.djela je i z v a n j i č i n, koji po svojoj naravi vodi do izvršenja kriv.djela, a da ono ipak nije potpuno izvršeno, bilo poradi toga što je zločinac odustao od njega, bilo radi toga, što se zločinac služio nedostatnim i neprikladnim sredstvima, kojima kriv.djelo nije mogao izvršiti. (k. 2212 § 1).

Za p o k u š a j kriv.djela nije dostatna dalja nego bliža priprava, t.j. sam početak izvršenja kriv.djela.

Ako su početni čini zli mogu oni biti i posebno kriv.djelo, ako su zakonom kažnjivi. Ono što pretstavlja pripravu za samo kriv.djelo, dakle početni čin, može biti posebno kriv.djelo, ali se onda krivcu ne ubraja ono kriv. djelo, koje je namjeravao (k. 2212 § 4).

(Primjer: netko vidi da ne može obiti kasu, ako predhodno ne ubije gazdu. On nije imao nakanu da ga ubije, nego da ga orobi. I ubije ga. Time je izvršio pripravu. U to nastane galama i on pobjegne. Namjeravano kriv.djelo nije mu uspjelo, jer zadnji čin nije izvršen. To je pokušaj kriv.djela. Ta priprava sama za sebe neovisno od nakane orobljenja je posebno kriv.djelo i on prvo za to odgovara, a tek onda za drugo, t.j. za pokušaj orobljenja. To kriv.djelo mu se ubraja u pripravu).

S ovim pokušanim kriv.djelom izjednačeno je i bezuspješno navadjanje na kriv.djelo. To je moralni utjecaj ali takav, da bi sam po sebi bio dostatan za glavno sudioništvo, i on nije bez krivnje ni onda, kada je radi otpora druge osobe ostao bezuspješan. I to je pokušaj kriv.djela, samo m o r a l n i. Kad bi na savjetovanje, prijetnje ili na drugi moralni utjecaj kriv.djelo bilo izvršeno, moralni bi začetnik bio cooperator principalis, correus, no njegova je zla namjera ista, ako je njegov moralni utjecaj i ostao bezuspješan. Ako je njegovo moralno djelovanje ostalo bez uspjeha, onda mu se ono pripisuje kao pokušaj kriv.djela(k.2212 § 3).

Može se medjutim dogoditi da nisu izvršeni samo početni čini nego je izvršen i završni čin, koji je po svojoj naravi dostatan za kriv.djelo, a da zločin ipak nije izvršen, radi neke vanjske zapreke - onda je to - delictum frustratum - spriječeno djelo. Zločinac je sa svoje strane izvršio sve, što se traži za kriv.djelo, ali ono ipak nije izvršeno radi neke vanjske zapreke. Na pr. nabio je pušku, nanišanio i opalio na neprijatelja, kojega je tu čekao, ali je promašio. (k. 2212 § 2).

§ 1. Ubrojivost kod pokušanog i promašenog krivičnog djela

Kod pokušanog kriv.djela ubrojivost je tim veća što je pokušaj bliže izvršenju kriv.djela, ali je uvijek manja, nego kod izvršenog kriv.djela.
Manja je zato, jer je manja i zla namjera(dolus) i zato, jer nema ovakove štete kao kod izvršenog kriv.dj.,i to je sasvim prirodno. (k.2213 § 1).
(Primjer:Netko je pokušao izvršiti kriv.djelo,došao je u tudje dvorište, ali je našao zaključana kućna vrata i otišao kući.Svakako mu je tu ubrojivost manja nego da je,probivši vrata,unišao i izvršio zločin).
Ako je svojevoljno odustao od izvršenja kriv.djela, a iz dosada učinjenog nije bilo nikakve štete ni smetnje,onda pravno ubrojivosti nema,ali grijeh ostaje, jer je sagriješio čim je odlučio (k. 2213 § 3).
Ubrojivost kod spriječenog djela je veća,nego kod pokušanog,ali manja nego kod počinjenog. Zla namjera je doduše jednaka, ali je šteta manja(k.2213 § 2)
(Kod onoga koji je ubio i onoga koji nije uistinu ubio, ali je htio, pa je promašio, dolus je isti).

D I O   D R U G I

K A Z N E - D E   P O E N I S

I. ODSJEK

KAZNE UOPĆE -- DE POENIS IN GENERE

Crkva ima prirodjeno i vlastito pravo, nezavisno od svake ljudske vlasti, kažnjavati sebi potčinjene počinitelje kriv.djela kaznama kako duhovnima tako i vremenitima (K. 2214 § 1).
Ovo pravo izlazi iz naravi Crkve kao savršene zajednice, koja po božanskom pravu ima sva sredstva za promicanje svoje svrhe, neovisno od druge vlasti. Uzevši u obzir da je Crkva vidljiva zajednica, to su joj ova sredstva nužna. Bez tih sredstava ona ne bi mogla ispuniti svoju svrhu. Njezina zakonodavna i sudska vlast bila bi promašena i bezuspješna, kada ona ne bi imala pravo neposlušne kazniti i prisiliti ih na poštivanje i obdržavanje zakona. Kada bi crkveno zakonodavstvo ovisilo od druge vlasti, bilo bi prepušteno samovolji te druge vlasti. Tada crkvena vlast ne bi bila savršena niti bi Crkva bila savršena zajednica, već bi bila ovisna od te druge vlasti. U takvim okolnostima ona ne bi mogla ostvariti svoju svrhu.

Prinudna vlast nužno je vezana uz zakonodavnu vlast i spada na njezinu cjelovitost, jer bi u protivnom crkv.zakonodavstvo bilo nepotpuno, kada Crkva ne bi imala te prinudne vlasti.

No pri kažnjavanju treba imati u vidu opomenu Tridentinskog Sabora, sjed. XIII, De ref., glava 1. "Biskupi i drugi Ordinariji neka na umu drže, da su pastiri, a ne kaštigači, te da svojim potčinjenim moraju biti takovi poglavari, da nad njima ne gospoduju, nego da ih ljube kao sinove i braću, te da se trude, kako bi ih nagovaranjem i opomenom od nedopuštenog odvratili, te ne budu prisiljeni, da ih, kad počine kriv.djelo, udare zasluženim kaznama; one pak, koji bi ipak po ljudskoj slabosti počinili kakav grijeh, neka obdržavajući zapovijed Apostolsku kore, mole i zaklinju svom dobrotom i strpljivošću, jer često na prestupnike više djeluje blagost nego strogost, više opomena no prijetnje, više ljubav no sila, pa ako bude zbog težine prestupka potrebita šiba, tada treba biti oštar u blagosti, osuditi u milosrdju, biti strog u dobroti, da se za narod spasonosna i potrebita stega očuva bez nemile oštrice, da se tako oni, koji su kažnjeni, poprave, odnosno ako se ne bi htjeli dozvati pameti, da se ostali spasonosnim primjerom zbog njihove kazne, od zlih mana odvrate". (K. 2214 § 2).

NASLOV IV: POJAM, VRSTE, TUMAČENJE I PRIMJENA KAZNE

§ 1. Narav kazne

1. Pojam crkvene kazne. Što je crkv.kazna? Definiciju donosi (K.2215) (Vd hrv.a zatim lat.) "Poena ecclesiastica est privatio alicuius boni ad delinquentis correctionem et delicti punitionem a legitima auctoritate inflicta."

Kazna se dakle sastoji u lišenju (oduzeću) nekoga dobra, bilo duhovnog bilo vremenitog, i to sa svrhom da se zločinac popravi i kriv.djelo kazni, i na taj način uspostavi ravnoteža u javnom poretku, koja je kriv.djelom narušena.

Kriv.djelo je zlo, i tomu zlu suprotstavlja se drugo zlo - kazna, kojom se uspostavlja ravnoteža.

2. Iz definicije kazne izlaze tri elementa:

a/ Svrha (finis) b/ učinak (effectus) i c/ izvor (origo) kazne.

a/ Svrha (finis): Svrha kazne je dvostruka:
1/ unutarnja i
2/ izvanjska.

1/ Unutarnja svrha je obnova povrijedjenog reda - restitutio ordinis laesi - i kao takva ona je društvovna zadovoljština, jer društvovna pravda traži, da povreda poretka bude kažnjena.

2/ Izvanjska je svrha ona, koju poglavar želi pored unutarnje postići. Izvanjska svrha može biti različita: da popravi zločinca; da zastraši ostale; preventivna mjera (mjera opreza); da pojača poštivanje zakona; da dade oštećenoj posebničkoj osobi zadovoljštinu.

b/ Učinak (effectus): Učinak kazne jest lišenje nekoga dobra - privatio alicuius boni i to duhovnog ili vremenitog u najširem smislu, dakle i prava. Postojao je problem kazne: zatvor, batinjanje i t.d. U Kodeksu se o tom ne govori, no iz toga ne slijedi da se Crkva tim ne bi mogla poslužiti. (Nekoji su klerici dobivali batine za prekršaje!).

c/ Izvor (origo): Izvor kazne je djelovanje nadležne crkvene vlasti. Bez ovog djelovanja ne može biti nitko kažnjen. Opće zakonsko učestvovanje crkvene vlasti je dostatno (djelovanje crkv.vlasti ne traži se za svaki konkretni slučaj).

§ 2. Vrste kazne

1. Razlikujemo tri vrste kazne:

1. Popravne kazne odnosno kaznene zabrane (Ponae medicinales seu censurae).
2. Odmazdne kazne (Poenae vindicativae)
3. Kaznene mjere i pokore (Remedia poenalia et poenitentiae)

ad 1. Popravne kazne odnosno kaznene zabrane imaju prvenstvenu svrhu, da zločinca poprave (dakle emendatio delinquentis), ali pri tom ne isključuju unutarnju svrhu: naime davanje zadovoljštine javnom poretku.

ad 2. Odmazdne kazne imaju prvenstvenu svrhu davanje zadovoljštine narušenom javnom poretku, ali ni druge svrhe nisu isključene - na pr. izvanjske: zastrašivanje drugih i t.d.

ad 3. Kaznene mjere i pokore imaju svrhu da predusretnu veći prekršaj kod onoga, koji pokazuje naklonost za kriv.djelo. Takav nije izvršio zločina, ali je u takvim okolnostima, da bi ga mogao izvršiti.

Svrha je pokore da se kod raskajanog počinitelja kriv.djela stroga kazna zamijeni nekom blažom, koju ovaj dragovoljno prihvaća kao dokaz posvemašnje pokornosti. Remedia poenalia et poenitentiae nemaju značaj stroge kazne - nego samo da odvrate od kriv.djela i da zamjene kaznu kod onoga, koji se je popravio.

Razlika je dakle izmedju popravnih i odmaznih kazna ta, što je popravnim kaznama svrha popravak počinitelja kriv.djela, a odmazne su zadovoljština javnome redu. Popravne se kazne mogu primjeniti okorjelim počiniteljima kriv.djela - qui sunt contumaces. (Na pr. Konkubinat je tractus successivus jer delikvent živi u zločinačkom stanju, a da ga se od toga odvrati upotrebljavaju se medicinalne kazne). Med. kazne se ne mogu odmjeriti na odredjeno vrijeme, dok se odmazne daju na odredjeno vrijeme. Popravne se ne daju na odredjeno vrijeme, jer se ne zna kada će se okorjeli počinitelj kriv.djela po-

praviti. One se moraju oprostiti nakon što se je počinitelj pokorio, dok se odmazne kazne moraju izdržati ili obustaviti.

2) Gledom na način kako su u zakonu uvrštene kazne su:

a/ odredjene (determinatae): kada je u zakonu (taxative) odredjena kazna za odredjeno kriv.djelo.

b/ Neodredjene (indeterminatae) ako za neka kriv.djela u zakonu nije odredjena kazna, nego je prepušteno razboritoj ocjeni suca ili poglavara, kako će kaznu primijeniti. K. 2217 § 1,1 glasi: "sive praeceptivis sive facultativis verbis". Praeceptivis verbis... (debet, oportet) tada sudac ili poglavar mora kazniti, - facultativis verbis... (suadetur), tada sudac ili poglavar nije dužan kazniti, nego mu se stavlja na volju da li će kaznu primijeniti ili ne.

3) Gledom na način primjene kazne, one se dijele:

a/ na kazne unaprijed izrečene
b/ na kazne izreci prepuštene.

ad a/ Kazne unaprijed izrečene (latae sententiae) su one u koje se upada odmah nakon što je kriv.djelo izvršeno i prije svake presude, t.j. one, u koje se upada ipso facto, delicto patrato, ipso iure incurrunt, ipso iure contrahuntur. U ovom slučaju presuda uopće nije potrebna, jer je krivac tim samim upao u kaznu; radi javnosti se u takvim slučajevima izdaje izjavna presuda (sententia declaratoria) kojom se službeno utvrdjuje da je kriv.djelo učinjeno, i da je krivac upao u zakonom odredjenu kaznu. To nije presuda. Ona ovdje nije potrebita. Takovih kazna ima mnogo.

ad b/ Kazne izreci prepuštene (ferendae sententiae) su one, u koje se upada ne odmah nakon počinjenog kriv.djela nego nakon što je uslijedila pravomoćna presuda - sent. condemnatoria. U ovu se dakle ne upada ipso facto. Očito je da su sve kazne unaprijed izrečene (latae sent.), strože i više odiozne, jer si sam zločinac mora primjeniti kaznu. Zato vrijedi pravilo da su kazne unaprijed izrečene sve one, za koje je sigurno i nedvojbeno utvrdjeno da se kao takve nalaze u zakonu. Ukoliko postoji dvojba da li je kazna unaprijed izrečena ili izreci prepuštena, ima se uzeti da je izreci prepuštena (K. 2217 § 1, 2 i § 2).

4) Obzirom na auktora (ratione auctoris) kazne se dijele na kazne:

a/ zakonom nametnute - a iure
b/ od suca nametnute - ab homine
c/ zakonom i ujedno od suca nametnute - ab iure simul et ab homine.

a Kazna a iure je ona, koja je u samom zakonu odredjena, bilo da je unaprijed izrečena ili je izreci prepuštena.

b Kazna ab homine je ona, koja je odredjena putem posebnog naloga poglavara ili sudačkom presudom, pa makar da je kazna prije toga u zakonu odredjena.
c) Kazna, koja je u zakonu odredjena prije sudačke odluke je isključivo a iure, a nakon što je uslijedila presuda, ona je a iure et ab homine, ali se ona ne prosudjuje kao dvovrsna, nego kazna ab homine.

Sve kazne u Kodeksu su zakonom nametnute, bilo da su latae ili ferendae sent. Kad uslijedi sudačka presuda ili nalog onda je kazna ab homine, pa makar da je prije postojala i u zakonu, Takva je presuda: a iure simul ab homine, ali se prosudjuje kao da je ab homine. Ova distinkcija ima veliku važnost kod apsolucija od kazne (K. 2217 § 1,3).

§ 3. Primjena kazni

Primjena kazne je onaj čin nadležnog poglavara, kojim se neka kazna primjenjuje na odredjenu osobu, koja je izvršila kriv.djelo. Kazna se može primjeniti jedino onda, ako je izvršeno kriv.djelo: pri primjeni kazne se uzima veličina kriv.djela. Veće kriv.djelo - slijedi veća kazna. Razlozi o kojima ovisi veličina prekršaja jesu ujedno i mjerilo za veličinu kazne. To se prosudjuje s tri naslova:

1/ S naslova veće ili manje ubrojivosti t.j. sa stanovišta subjektiv.elementa.
2/ S naslova veće ili manje štete, koja je kriv.djelom prouzročena, koju trpi javno dobro i posebnička osoba.
3/ S naslova veće ili manje strogosti ili obvezatnosti zakona.

Što je zakon stroži, to je njegov prekršaj veće kriv.djelo.- Analogno tome - veličina kazne ovisi o tim razlozima. Čim je veće kriv.djelo veća je kazna. Kodeks daje načela na temelju kojih se primjenjuju kazne. Najprije se ima ustanoviti veličina kriv.djela. Ova načela vrijede samo za kazne izreci prepuštene (ferendae sent.) t.j. one, koje sudac (crkv.poglavar, Ordinarij) primjenjuje nakon što je ispitao ubrojivost i veličinu kriv.djela.

Kod kazne unaprijed izrečene (latae sent.) nema ni govora o nekom povišenju ili umanjenju kazne. Tu zločinac sam sebi primjenjuje kaznu onako kako je to u zakonu odredjeno. Ako je kriv.djelo izvršeno u onom opsegu i u onim okolnostima, kako to zakon traži, kazna se eo ipso primjenjuje. Ako to nije izvršeno, onda uopće ne upada u kaznu. Tu nema govora o okolnostima, koje uvećavaju ili umanjuju kaznu. Ona se primjenjuje samo onako, kako je u zakonu odredjeno.
Kazna unaprijed izrečena (latae sent.) je jedinstvena i nepromjenjiva - razlozi za uvećavanje ili umanjenje ne igraju nikakovu ulogu, osim ako ubrojivost posve ne isključuju. Ubrojivost može biti nešto veća ili manja, svejedno je, krivac upada u jednu te istu kaznu, koja je zakonom ustanovljena. Kod kazne latae sent., doklegod je on takav krivac da upada u tu kaznu, svi razlozi nemaju nikakve važnosti.

Ovi razlozi medjutim igraju znatnu ulogu kod kazne, koja je izreci prepuštena (ferendae sent.) i njih sudac prosudjuje. Sudac dakle kod primjene kazne mora uzeti u obzir ovo troje:

1. Ubrojivost kriv.djela t.j. da li postoje razlozi za uvećanje ili umanjenje kriv.djela, a takvi su na pr. spol, dob, vrijeme, mjesto, svrha kriv.djela, dostojanstvo osobe koju se vrijedja ili koja vrijedja, zvanje, duševno stanje zločinca, da li se kaje ili je osoran...

Ako je ubrojivost takova da nema teškog grijeha, t.j. ako je prekršaj samo laki grijeh, onda nema ni kazne, ni u vanjskom ni unutarnjem području. Za laki grijeh odgovara počinitelj pred svojom savjesti i pred Bogom, ali ne pred ljudskim društvom, gdje se takvim lakim grijehom redovno ne izaziva poremećenje javnog poretka.

2. S obzirom na štetu i to što je šteta bila javna bila privatna veća - bit će veća i kazna. Što je veća nepravda nanesena javnosti ili posebničkoj osobi, tim je i kazna veća. Medjutim, ako su si zločinac i oštećeni nanijeli istu štetu, onda je obostrana šteta poništena - mutua injuria compensatur. To je prirodno shvaćanje prava. U takvom slučaju nema kazne. Kazna bi se primjenila onda, ako je nepravda jednoga veća od nepravde drugoga i onda u toliko u koliko je veća nepravda u toliko zaslužuje kaznu.

3. Sa strane strogoće zakona sudac će prosudjivati zločin te će kod strožeg zakona morati biti veći razlozi za umanjenje ili uvećavanje ubrojivosti, nego kod blažeg zakona (K.2218).

§ 4. Tumačenje kazni (k. 2219)

Za tumačenje kaznenog zakona vrijede ova pravila:

A. Kazneni zakon se tumači točno po gramatičkom smislu, ali tako da se smisao izraza uzima blaže, ukoliko koji izraz može imati dva smisla, blaži i strož.

B. Ako postoji sumnja u opravdanost kazne, koju je primjenio nadležni poglavar, kazna se mora održati u oba područja, osim kada u smislu zakona priziv ima obustavnu moć. To jest da priziv na višeg poglavara odgadja izvršenje kazne do njegovog rješenja.

Ako krivac misli da je prestrogo kažnjen, ova sumnja mu ne daje pravo, da se izuzme od kazne. On može podnijeti priziv na višeg poglavara. Taj priziv po zakonu ili obustavlja presudu nižeg poglavara ili ne. Redovito ju ne obustavlja. Obdržavajući kaznu okrivljeni mora čekati rješenje višeg poglavara. U izvjesnim slučajevima, ako je priziv uložen, ima on obustavnu moć, a to je onda kada je to u zakonu odredjeno. Ako postoji apsolutna sigurnost o neopravdanosti kazne, onda nije u savjesti dužan kaznu održavati. To se može desiti ako je netko nevino osudjen.

C. Kazneni zakoni moraju se doslovno tumačiti – stricta interpretatio. Zabranjena je svaka analogija i svaka interpretatio extensiva de persona ad personam i de casu ad casum i slično, osim ako se radi o suučesnicima, koji su uključeni u kaznu, iako ih zakon uopće ne spominje. (Na pr. što se odnosi na generalnog Vikara ne može se primjeniti na kapitularnog Vikara).

6

NASLOV V: POGLAVAR KOJI IMA KAZNENU VLAST
(O aktivnom subjektu kazne)
(De Superiore potestatem coactivam habente)

Govorimo o nosiocu (subjektu), koji izdaje (ustanovljuje) ili primjenjuje kazne. Treba razlikovati vlast onih nosioca, koji mogu izdavati kazne i vlast onih nosioca koji mogu primjenjivati kazne. razumijemo izdavanje zakona ili zapovijedi kojima su dodane kazne; a primjenjivanje kazne znači – primjenu kazne u pojedinačnom slučaju odredjenoj osobi. Kodeks govori u ovom naslovu o jednom i o drugom nosiocu kazne. Izdavati ili ustanoviti kaznu može svaki onaj crkv.poglavar, koji može izdavati zakon ili zapovijed; bolje rečeno: onaj crkvani poglavar, koji ima poglavarsku vlast u vanjskom pravnom području, t.j. koji može u vanjskom pravnom području izdavati zakone ili zapovijedi.

Tko može izdati zakon ili zapovijed, može svome zakonu ili zapovijedi dodavati kaznu. I to kada zakonodavac dodaje zakonu kaznu, kažemo da je kaznu izdao ili ustanovio. Jedino je izuzet glavni namjesnik, koji nema ove vlasti da ustanovljuje kazne bez posebne punomoći. Poglavari s poglavarskom vlašću u vanjskom pravnom području, koji mogu izdavati zakone i zapovijedi te njima dodavati kazne, jesu ovi:

1. RIMSKI PAPA, za cijelu Crkvu
2. OPĆI CRKVENI SABOR, za cijelu Crkvu
3. SV.RIMSKI ZBOROVI u granicama svoje nadležnosti (te su odredjene posebnim zakonima).
4. MJESNI ORDINARIJ za svoje područje, osim glavnog namjesnika
5. MEDJUPOKRAJINSKI I POKRAJINSKI SABORI za područje za koje su sazvani. Zaključci ovih sabora su obvezatni, ako ih sveti Otac potvrdi.
6. VIŠI POGLAVARI izuzetnih duhovničkih redova u granicama redovničkih ustanova.

x obustavlja izvršenje kazne. + Pod izdavanjem kazne razumijemo izdavanje zakona ili zapovijedi kojima su

Pravo izdavati kazne crkveni suci nemaju, jer nemaju zakonodavne vlasti. Suci mogu kazne jedino p r i m j e n j i v a t i.

Župnici nemaju poglavarske vlasti u vanjskom pravnom području, pa ne mogu kazne niti izdavati niti primjenjivati (K. 222o § 1 i 2).

Poglavari koji imaju poglavarsku vlast u vanjskom pravnom području, mogu u granicama svoje poglavarske vlasti u pogledu izdavanja kazne slijedeće:

1. Izdavati kazne za prekršaj zakona, koji su izdali oni sami ili njihovi pretšasnici.
2. Izdavati kazne za prekršaje božanskih zakona, kada to zahtjevaju posebne prilike ili posebni razlozi.
3. Izdavati i povećati kazne za prekršaj zakona, koji je izdao njihov viši poglavar s obvezatnošću na njihovom području (K.2221).

Primjenjivati kazne može svaki onaj poglavar, koji može kaznu izdavati. Svi poglavari s poglavarskom vlašću u vanjskom crkv. području, mogu primjenjivati kaznu, ali osim njih to može i crkveni sudac. Prema tome kod primjenjivanja kazne razlikujemo d v i j e vrste aktivnih nosioca. Poglavari s poglavarskom vlašću u vanjskom pravnom području i crkveni suci. Njihova nadležnost je različita kako u pogledu:

1) vlasti, tako u pogledu
2) načina.

Poglavar može primjenjivati kaznu u smislu zakonskih propisa ali nakon provedenog upravnog postupka ili nakon provedenog sudbenog postupka, dok sudac može kaznu primjeniti samo u sudbenom postupku. Jedan i drugi postupak je potreban. S u d b e n i postupak se provodi točno prema propisima ustanovljenima za takav postupak: tužba, saslušanja, presuda. U u p r a v n o m postupku poglavar izvidi prilike i kaznu primjeni. (Recimo: pošalje dekana da izvidi stvar i primjeni kaznu). Upravni postupak je lakši, ali nije u duhu kanonskog prava, jer ono traži da se kad god je to moguće provede sudbeni postupak, jer su u Kodeksu donesena prava i za tuženog i za tužitelja. Sudbenim se postupkom ne povrijedjuje pravo tužene osobe da se brani, a kod upravnog postupka se preko toga prelazi.

Kod nas se postupa više upravnim postupkom, jer je to jednostavnije i jer nema ljudi, koji bi vodili uredno sudački postupak.

Poglavar ima još ove ovlasti:

1) Može kazniti prekršaj i onoga zakona, kojemu nije dodana nikakva kaznena prinuda, ako je prekršaj takvoga zakona bio skopčan sa smutnjom ili je bio izvanredno težak.

2) Može primjeniti kaznu za prekršaj zakona, kome nije doduše dodana kaznena prinuda, pa makar ne bilo smutnje ili izvanredne težine prekršaja, ali uz uvjet, da krivca prethodno opomene pod prijetnjom kazne.

3) Može i mora postupati u nekim slučajevima, kada kriv. djelo nije sigurno utvrdjeno dokazano nego postoji samo vjerojatnost i kada je za progon krivca nastala zastara (praescriptio). U takvim slučajevima može poglavar:

a/ odbiti duhovnika od promaknuća
b/ može zabraniti duhovniku vršenje bogoslužnih čina i
c/ može ukloniti duhovnika sa službe (amotio - ab officio), prema kanonskim propisima.

No sve ovo što poglavar čini nema značenja kazne u strogom smislu. Na pr. Sumnja se da je duhovnik učinio kriv.djelo, no dokazati mu se ne može. Ne može biti kažnjen, jer sigurnih dokaza nema. Poglavar ipak može postupati pro-

tiv duhovnika sa a/, b/, c/, a da to ipak nema značenja kazne.

Sudac bi u takvom slučaju morao odbiti tužbu, jer nema sigurnih dokaza, a poglavar može i u takvim okolnostima postupati. (Primjer: Dozna se: da je netko živio u konkubinatu, kad je već nastala zastara. Za to kriv.djelo on ne može biti više kažnjen. Ipak ga poglavar može skinuti sa službe radi javnoga (općeg) dobra. (K.2222 § 1 i 2).

§ 1. Nadležnost suca kod primjene kazne

S u d a c je vezan za zakonske propise i u načelu nema druge vlasti nego primijeniti kaznu, kako je u zakonu odredjeno. Kod kazne koja je izreci prepuštena nadležnost je suca nešto opsežnija, jer mu se daje mogućnost da kaznu uveća ili ublaži, a koji puta i dokine, u okviru kanonskih propisa. Prema veličini zle namjere mjeri on veličinu kazne.

Pravila za postupak suca kod primjene kazne, koja je izreci prepuštena:

1) Sudac će moći kaznu povećati samo onda, ako je kriv.djelo izvršeno u takvim okolnostima, koje znatno uvečavaju ubrojivost. (K. 2223 § 1).

2) Ako kazna koja je izreci prepuštena ima facultativne izraze, kojima se nekome daje samo ovlast, a ne dužnost, da primjeni kaznu, onda je prepušteno njegovoj razboritosti i savjesti, hoće li kaznu primijeniti ili ne ili će zakonom odredjenu kaznu ublažiti. U zakonu, kad se odredjuje kazna, volja se zakonodavca izražava ili fakultativnim ili preceptivnim izrazima. Prvo je, ako se daje ovlast, da se kazna prema razboritosti i savjesti suca primijeni ili ne, ili možda ublaži. Drugo, ako zakon daje dužnost da se kazni. U p r v o m slučaju se kaže: potest puniri, a u d r u g o m: debet puniri. (K. isti § 2).

3) Ako zakon sucu daje nalog da kaznu primjeni, t.j. kad se služi preceptivnim izrazima, onda je sudac dužan kaznu primijeniti. Ipak u takovom slučaju ima sudac odnosno poglavar neku slobodu, a ta se sastoji u slijedećem:

a/ Može se odgoditi primjenu kazne za povoljnije vrijeme, ako se predvidja da će nagla primjena izazvati veće zlo. (Recimo, ako bi u slučaju kazne prijetila pogibao apostazije, a ipak nije izgubljena nada u popravak.).

b/ Može sasvim odustati od primjene kazne:
  1/ ako se krivac potpuno popravio
  2/ ako je već kažnjen ili će biti kažnjen od državne vlasti.

c/ može u zakonu odredjenu kaznu ublažiti ili mjesto kazne odrediti kaznenu mjeru ili pokoru i to:
  1/ ako je po srijedi okolnost, koja umanjuje ubrojivost
  2/ ili ako se krivac popravio, odnosno
  3/ ako je kažnjen od državne vlasti, a crkvemi poglavar ili sudac smatra, da je potrebno kazniti ga nekom blažom kaznom (K.2223 § 3).

To je kod kazne, koja je izreci prepuštena.

Kod unaprijed izrečene kazne prepušta se razboritosti poglavara hoće li izdati izjavnu presudu ili ne.

Jedino u slučaju kada to zahtijeva:
1/ ili zanimana stranka, ili
2/ opće dobro, tada
će biti poglavar obvezan izdati ovakovu presudu. (K. 2223 § 4).
(Na pr.:Napisan je natječaj za župu.Medju drugima takmiči se i jedan koji je upao u kaznu latae sent.To smeta ostalim aspirantima.Na njihov zahtjev poglavar je dužan izdati sententiam declaratoriam,kao i onda,ako to zahtijeva opće dobro.)

§ 2. Broj kazni i oblik kazni

1 - Glede b r o j a kazni vrijedi ovo načelo: "Quot delicta tot poenae i to ordinarie" (K.2224 § 1). Jedina je iznimka od ovog pravila, ako je po srijedi mnoštvo kriv.djela - cumulus delictorum. U takvom slučaju, kada bi radi mnoštva kriv.djela bio prevelik broj kazni, koje krivac ne bi mogao podnijeti, prepušta se razboritosti suca da:

1/ Ili primjeni kaznu od svih najtežu uz dodatak, ukoliko je to potrebno, neke kaznene mjere ili pokore. Ili

2/ da sve kazne donekle ublaži uzevši u obzir i broj i veličinu zločinstava (K.2224 § 2).

Ako je za pokušaj kriv.djela u zakonu ustanovljena posebna kazna, a posebno za izvršeno kriv.djelo, ukoliko se zločinstvo izvrši, primjenjuje se samo kazna za izvršenje kriv.djela, što je sasvim prirodno (K.2224 § 3).

2 Glede oblika primjene vrijedi pravilo: da se kazna ima uvijek primjeniti u zakonu odredjenom obliku.

1/ sudačkom presudom treba obdržavati kanone glede proglašenja sudačke presude (pronuntiatia), a kada se kazna primjenjuje

2/ po nalogu ili zapovijedi. treba to učiniti pismeno ili pred dva svjedoka, uz obrazloženje zašto se kazna primjenjuje, osim kada poglavar primjenjuje kaznu ex informata conscientia - onda se obrazloženje ne traži. (K.2225).

NASLOV VI: TKO JE PODLOŽAN KAZNENOJ VLASTI

(O pasivnom subjektu kazne)

Opće pravilo je: da je crkv.kazni podvrgnut onaj, koji je vezan zakonom (2226). Posve je prirodno da je onaj, koji je vezan zakonom, vezan i kaznom, koja je pridana tomu zakonu, a zakon je izdan za opće dobro i zato se obdržava. Tko prekrši zakon, vezan je za kaznu. Govorimo prvenstveno o kaznama, koje su u Kodeksu sadržane, i odnose se na latinsku (zapadnu) Crkvu. Opći uvjeti koji se traže, da netko bude vezan crkv.zakonom i kaznom jesu:

1. Krštenje
2. Uporaba razuma
3. Navršenje 7. godine života.

Ako je osoba prije 7 god. došla do uporabe razuma, nije vezana crkv.zakonom. Isto je ako je osoba nakon 7 god. bez uporabe razuma.

C r k v e n i m zakonom i kaznom nisu vezane osobe, koje navedene uvjete istovremeno ne ispunjavaju. To vrijedi za sve crkv.zakone. Valja lučiti podložnost o p ć e m i k a z n e n o m zakonu. Općem generalnom crkv.zakonu podložni su svi oni, za koje je zakon izdan. Krajevnom su zakonu podložni oni, koje veže zakon na odredjenom području. Tim zakonom su vezane samo one osobe, koje imadu

a/ domicilium ili quasidomicilium na tome području

b/ na kojem području aktualno (actualiter) borave. Ako jedan od ova dva uvjeta manjka, nije pojedinac vezan krajevnim zakonom.

Kako se stiče domicilium ili quasidom.?Pravo prebivalište se postizava boravkom na nekom području s nakanom stalno ovdje ostati, odnosno boravkom produženim kroz lo godina bez obzira na nakanu. Nepravo prebivalište postiza va se boravkom na nekom području s nakanom ovdje ostati veći dio godine,odn. boravkom produženim preko većeg dijela godine bez obzira na nakanu.

Krajevne osobni zakon obvezuje podložnike toga područja i onda kad se izvan njega nalaze.

Krajevnim zakonima područja, u kojem kao stranci borave, takodjer nisu vezani, jer ovdje nemaju ni pravo ni nepravo prebivalište.

Izuzimaju se slučajevi:

1/ ako su zakoni izdani za strance,
2/ ako su zakoni izdani poradi općeg dobra i javnog reda, a to su oni, koji se odnose na vršenje poglavarske vlasti, zatim zakoni koji se moraju javno obdržavati, jer se u protivnom slučaju izaziva smetnja ili nared, kao na pr. zakoni koji se odnose na život i nastup duhovnika u javnosti.

3/ Ako je zakonom odredjen oblik za pravne čine, prema načelu: Locus regit actum.

Ako biskup umre, kazna vrijedi i za njegovog nasljednika. To su opća pravila. No ima nekih izuzetaka u izvjesnim slučajevima, kada Kodeks daje neke pogodnosti:

I. Ako je kriv.djelo učinjeno pod jednim zakonom, a sudi se pod drugim, ili još točnije, ako je kriv.djelo učinjeno pod ranijim, prijašnjim zakonom, a sudi se po kasnijem, onda se primjenjuje kazna, koja je za krivca povoljnija. Ovdje se radi o slučaju promjene zakona. Ta je pogodnost za svaki način opravdana. Ako je u novom zakonu blaža kazna, znači da zakonodavac drži, da je stara kazna prestroga, pa zašto da se krivac strože kazni? Ako je pak prijašnji zakon bio blaži, a novi stroži, može se pretpostavljati da je krivac prekršio zakon, zato, jer je znao, da nije tako strog, a da je predvidjao strožu kaznu, možda ga ne bi učinio.

II. Ako je prijašnji zakon ili kazna dokinuta, onda (vindikativna) ona kazna odmah prestaje, osim kaznenih zabrana, koje su već primjenjene. (Zato cenzura pretpostavlja kontumaciju i prestaje kada prestaje i kontumacija).

Izuzetak od općeg pravila postoji:

a/ kada se radi o članovima vladalačke kuće, poslanicima Svete Stolice i biskupima u kriv.stvarima, može da sudi samo sv.Stolica.

b/ stožernici, ako nisu izričito spomenuti, nijesu vezani crkv.zakonom niti biskupi unaprijed izrečenim kaznama (latae sent.) obustave ili kletve. (K.2226 i 2227) glede osobe!

§ 1. Uvjeti za upadanje u kaznu

Uvjeti se odnose na samo kriv.djelo i na ubrojivost.

1/ S obzirom na kriv.djelo traži se
a/ da je ono izvršeno
b/ da je potpuno prema riječima zakona (k.2228).

2/ S obzirom na ubrojivost:
a/ unaprijed izrečene (latae sent.)
b/ izreci prepuštene (ferendae sent.)

Kod kazne koja je izreci prepuštena o ubrojivosti sudi za svaki pojedini slučaj crkveni sudac ili poglavar, Kod unaprijed izrečene mora krivac

sam znati, da li je zakonskim uvjetima o ubrojivosti udovoljio, jer on sam sebi kaznu primjenjuje.

Kodeks daje posebna načela, kada se u naprijed izrečenu kaznu upada, a kada ne.

Na ubrojivost s obzirom na upadanje u unaprijed izrečenu kaznu utječe:

1. dob (aetas)
2. neznanje (ignorantia)
3. strast (passio)
4. sila (vis)
5. strah (metus)
6. sudioništvo (concursus)

Drugim riječima postoji isprika, uslijed koje netko ne upada u unaprijed izrečenu kaznu.

O tome donose odredbe KK. 229, 223o, 2231.

a/ neznanje (ignorantia) je manjak svake spoznaje. Ono može biti razlogom za neupadanje u unaprijed izrečenu kaznu.

Ono može biti: 1/ invincibilis i
2/ vincibilis.

Invincibilis je ono, koje se nije moglo ukloniti, svladati, a vincibilis je ono, koje se moglo svladati ili se može svladati.

Ignorantia vincibilis je ili:

affectata ili crassa vel supina ili simpliciter gravis ili levis.

1. Ignorantia affectata je zlonamjerno pripuštena, t.j. sa nakanom, da se može lakše griješiti.
2. Ignorantia crassa vel supina je kada se nikakova marljivost nije upotrebila, da se neznanje ukloni.
3. Ignorantia simpliciter gravis ako se neka marljivost pokazala, ali nedostatna, naime takova, kakvu inače ozbiljni ljudi upotrebljavaju u ozbiljnim stvarima. Takva je nemarljivost (neznanje) skopčana s teškim grijehom, jer ju je mogao i morao ukloniti.
4. Ignorantia levis je ona, koja je skopčana s lakim grijehom.

Kakvo dakle neznanje i s p r i č a v a od unaprijed izrečene kazne (latae sent.)?

Ignorantia invincibilis ispričava od svake unaprijed izrečene kazne, jer je inculpabilis.

K.2229. § 1.- Navlaš traženo nepoznavanje bilo zakona bilo same kazne, ne oslobadja ni od koje unaprijed izrečene kazne, iako bi se zakon služio riječima navedenim u § 2.

§ 2. Ako zakon upotrebljava riječi: tko bi se drznuo, usudio, hotimično, namjerno, lakomisleno, promišljeno učinio, ili druge slične, koje iziskuju punu spoznaju i pristanak, oslobadja od unaprijed izrečenih kazni sve, što umanjuje kaznenu odgovornost bilo sa strane razuma bilo od strane volje.

§ 3. Ako zakon ne upotrebljava takove izraze:

1° Neznanje zakona pa i same kazne, ako je silovito i skrajnje, ne oslobadja ni od koje unaprijed izrečene kazne; ako nije silovito ili skrajnje, oslobadja od unaprijed izrečenih popravnih kazni, ali ne od odmaznih.

b/ Strast (passio) i sve slične smetnje kao: pijanstvo, propust dužne pažnje (omissio diligentiae), inadvertentia, error, mentis debilitas (slaboumnost) ne ispričava od unaprijed izrečene kazne, dokle god je po srijedi teški grijeh, ali ispričava od onih kazni za koje se traži plena cognitio et deliberatio (K. 2229 § 3,2°)

c/ Strah (metus) K.2229 § 3, 3°.- Težak strah nikako ne oslobadja od kazni unaprijed izrečenih, ako kriv.djelo ide na prezir vjere ili crkv.vlasti ili opću štetu duša.

§ 4. Ako krivac ne bi upao u kazn.zabrane unaprijed izrečene prema odredbi § 3, st.1. to ne priječi da mu se može nametnuti druga kakova primjerena kazna ili pokora.

d/ Dob (aetas). Nedorasli t.j. muškarci do 14.god. a ženske do 12.god. izuzeti su od unaprijed izrečene kazne. Ostali pa makar bili i maloljetni vezani su kaznama latae sent. Što više i onda kada nedorasli počine ili kada sudjeluju kod zločina (vd. K. 2230).

e/ Sudioništvo (concursus). Ovdje vrijedi pravilo, da svi principalni sudionici upadaju u kaznu latae sent. ukoliko za pojedinca nema razloga, da je izuzet, a sporedni sudionici u kazne latae sent. ne upadaju, nego se prepušta poglavaru, da ih se primjereno kazni. (2231).

To su okolnosti, o kojima može ovisiti, da li će krivac upasti u kaznu latae sent. ili ne. (KK. 2228 i 2229 § 1 i 2 i 3 i 4).

§ 2. Obdržavanje kazne

Obdržavanje kazne različito je kod unaprijed izrečene i kod kazne izreci prepuštene.

K. 2232.- § 1. Kazna unaprijed izrečena, bila popravna ili odmazna, obvezuje u oba područja počinitelja kriv.djela, koji si je toga svijestan, tim samim što je počinjeno: no ipak je počinitelj, prije no što pada izjavna presuda, oslobodjen od obdržavanja kazne, kadgod je nemoguće da je se drži bez osramoćenja, a u izvanjem području, nitko ne može od njega tražiti, da tu kaznu obdržava, osim ako je kriv.djelo notorno, uz obdržavanje propisa kan. 2223, § 4.

Dakle u vanjskom pravnom području, bit će krivac prije izjavne presude (declaratorne sent.) vezan kaznom samo onda:

1/ ako je kriv.djelo notorno i
2/ ako kaznu može obdržavati bez vlastitog osramoćenja. (To znači: ne može se tražiti od krivca, da on sam sebe sramoti ili ozloglašuje, da pred svima prizna, da je to i to učinio. Dok ne uslijedi izjavna presuda, ne mora obdržavati kaznu u vanjskom pravnom području, ako je obdržavanje kazne skopčano s vlastitim osramoćenjem. Ako je netko udaren obustavom od bogoslužne vlasti (suspensio a divinis) ne može se od njega tražiti da javno na propovijedaonici kaže: Ja sam to i to učinio, ne mogu misiti, ispovijedati i t.d. - idite kući! To se od njega ne može tražiti). Ako je kriv.djelo notorno, mora kaznu izdržavati u vanjskom pravnom području, jer bi inače nastao scandalum t.j. vjernici znaju, da je to učinio, a on se i dalje ponaša, kao da nije učinio. Za nutarnje područje nikada ni u kome slučaju nema isprike.

Kada uslijedi izjavna presuda, mora krivac kaznu obdržavati u oba područja. Ova presuda ima retroaktivnu moć od časa kada je kriv.djelo izvršeno. Nakon izjavne presude može se tražiti, da obdržava kaznu u nutarnjem i vanjskom području, a uzima se da je u kaznu upao, kada je učinio kriv.djelo. (K.2232 § 2).

Kod kazne koja je izreci prepuštena (ferendae sent.) nema retroaktivne moći, nego veže od časa, kada je sudačka presuda postala pravomoćna. Ovakva se presuda može izdati samo onda, ako je sigurno ustanovljeno:

a/ da je kriv.djelo izvršeno.
b/ da nije nastupila zastara (praescriptio) (K.2233 § 1.).

Kada je to pak ustanovljeno, treba razlikovati, da li se radi o
a/ odmaznim kaznama ili
b/ kaznenim zabranama.

Odmazne kazne mogu se odmah primijeniti, dok je za primjenu kaznene zabrane potrebno krivca prethodno ukoriti i opomenuti zakonskom opomenom, da odustane od upornosti (kontumacije). Ako u odredjenom roku, ukoliko je takav rok poglavar dao, krivac opomenu ne posluša, može se kaznena zabrana primijeniti. (Da se cenzura primjeni nije dosta ustanoviti, da je netko u konkubinatu, nego je potrebno opomenuti ga, i ako se on ne popravi on je contumax i tek kada je utvrdjena ova okolnost može se primijeniti cenzura (k.2233 § 2).

Tko učini više kriv.djela ne samo, da se može teže kazniti, nego se prema potrebi može krivca podvrći nadzoru ili drugom kaznenom lijeku (vd.kanon 2234).

Izmaklo kriv.dj. .(delictum frustratum) ili pokušaj kriv.dj. (conatus delicti) ako u zakonu nije posebna kazna ustanovljena, može se krivac kazniti primjerenom kaznom prema uvidjavnosti poglavara (vd.K.2235).

NASLOV VII: OPRAŠTANJE KAZNI

Kad je kazna jednom primijenjena u načelu treba da se izvrši.

Popravne (medicinalne) kazne moraju trajati doklegod traje upornost (contumatia), jer je svrha tih kazna da skrše upornost.

Odmazne (vindikativne) kazne trebaju trajati dok se ne izdrže, jer su kod primjene uzete u obzir sve okolnosti.

No ipak može kazna prestati i prije nego je izdržana, a to biva:

1. smrću krivca ili kažnjenika, jer kazna ne prelazi na nasljednika.
2. Oprostom sa strane povrijedjene osobe, ako inače opće dobro ne traži izdržavanje kazne (jer ako je povrijedjeno opće dobro, onda povrijedjena osoba ne može oprostiti krivcu povredu općeg dobra).
3. Postavljanjem prekidnog odnosa, t.j. ako je kazna primjenjena uz izvjesni uvjet (Recimo: kažnjen je, dok boravi u ovom mjestu, no ako mjesto napusti kazna prestaje).
4. Zakonskom zastarom.
5. Rješenjem nadležnog poglavara, koji može kaznu dokinuti:
Nadležni poglavar može opraštati od kazne:

a/ odrješenjem (absolutione)
b/ pomilovanjem (dispensatione).

Ako se radi o popravnim kaznama odnosno kazn.zabranama, onda se opraštanje kazne podjeljuje odrješenjem, a ako se radi o odmaznim kaznama, onda pomilovanjem.

Odrješenje od kazn.zabrane može se i mora podijeliti, kada je prestala upornost. Budući da se mora podijeliti, to znači, da krivac ima pravo na odrješenje i zato je odrješenje od cenzure actus iustitiae, i ono ne ovisi o volji poglavara.

Pomilovanje od odmaznih kazna se ne mora podijeliti, jer je takva kazna primjenjena, da se izdrži, i ovisi o volji i uvidjavnosti poglavara, te je kao takva čisti actus gratiae. Poglavar ne mora podijeliti pomilovanje, krivac nema pravo, da zahtijeva pomilovanje.

Opraštanje kazne može podijeliti:

1. Onaj poglavar, koji je kaznu ustanovio
2. Njegov viši poglavar
3. Njegov nasljednik
4. Osoba, kojoj je ta vlast izričito povjerena (K.2236 § 1).

Po općem pravu imaju vlast opraštati od kazne svi oni, koji imaju vlast opraštati od općeg zakona (K.2236 § 2).

Sudac nakon što je svoju dužnost izvršio i kaznu primjenio, ne može od kazne oprostiti (K.2236 § 3). On ima vlast samo da kaznu primjeni, ali ne da kaznu oprosti. Poslije osude nema vlast nad krivcem. Iz ovog pravila slijedi, da kazne, koje su ustanovljene po općem pravu, može oprostiti samo onaj:
a/ koji izdaje opće pravo (zakone) ili opće zakone.
b/ njegov nasljednik
c/ onaj koji je tu vlast dobio.

To može:

1/ Rimski papa i
2/ onaj koji je od njega dobio vlast.-

Niži poglavari mogu oprostiti samo od kazna krajevnog zakona (prava), koje su oni nadležni ustanovljivati i dokidati. Od kazna o p ć e g prava mogu Ordinariji opraštati samo u slučajevima, kada im je ta vlast dana ili općim zakonom ili posebnim indultom.

Po općem pravu mogu Ordinariji opraštati:

U javnim slučajevima (in casibus publicis) od svih unaprijed izrečenih kazna (latae sent.) općega prava, izuzev:
a/ u slučajevima,u kojima je već pokrenut sudski postupak bilo pred crkv.ili drž.vlasti. Dakle in casibus ad forum contentiosum deductis, a to je od časa kada je krivac službeno pozvan, da za prestup pred sudom odgovara (citatio partis - poziv stranke).

Zatim izuzev:
b/ od kazn.zabrana pridržanih Sv.Stolici.
c/ od kazne koje doduše nisu pridržane, a kod kojih je povrijedjeno opće dobro, kao što su kazna inhabilitatis (nesposobnosti) za nadarbine,službe, dostojnosti, zvanje u Crkvi. Nadalje je kazna lišenja prava glasa,lišenje pokroviteljskog prava i povlastice, trajna obustava pravne bezčasnosti ili milosti podjeljene od Apostolske Stolice (K.2237 § 1).

U tajnim slučajevima može Ordinarij oprostiti ili sam ili po drugomu od svih kazna latae sent. općega prava, osim kazn.zabrana, koje su pridržane Apost.Stolici na sasvim posebni ili na posebni način (k.2237 § 2).

Kad je kazna ferendae sent.primjenjena per sententiam condemnatoriam, smatra se kao kazna od suca nametnuta, a to znači da od njih može oprostiti:
1/ samo onaj poglavar, koji ih je ustanovio
2/ Njegov viši poglavar
3/ Njegov nasljednik i
4/ Onaj komu su tu vlast dali
5/ Sudac u apelaciji (može dokinuti osudu).

Uvjeti i načela opraštanja kazne: Opraštanje od kazne ima se podijeliti slobodno,bez utjecaja sile ili straha. Opraštanje iznuđeno silom, ipso iure je ništavo (K.2238). Oprost se može podijeliti prisutnome ili otsutnome,bezuvjetno ili pod uvjetom,za vanjsko ili samo za unutarnje prav.područje(K.2239 § 1).

Može se podijeliti pismeno ili usmeno,ali je prikladnije da bude podijeljeno pismeno(K.2239 § 2).Otsutnome ne će moći podijeliti oprost onaj,koji ima vlast podjeljivati samo u sakramentu sv.ispovijedi,jer je to moguće samo onda kad je krivac (pokornik) prisutan.

II. ODSJEK

O KAZNAMA POSEBICE - DE POENIS IN SPECIE

NASLOV VIII: POPRAVNE KAZNE ILI KAZNENE ZABRANE

Glava I. Kaznene zabrane općenito

§ 1. Pojam kaznene zabrane

Kaznena zabrana je crkvena kazna i ima sve bitne elemente kazne uopće. Tom kaznom se osoba lišava dobara. Može se primjeniti samo krštenoj osobi, jer se njome oduzimlju ona dobra, koja se dobivaju krštenjem (k.2241 § 1). To slijedi iz naravi stvari.

Kazn. zabrana se po bitnim elementima kazne ne razlikuje od ostalih kazna, ali d v a su elementa u popisu kazn. zabrane, po kojima se ona razlikuje od vindikativnih - odmaznih kazna:

1. Upornost - contumacija
2. trajanje - sve dok se ne podijeli odrješenje nakon prestanka contumacije.

U tom se razlikuje od odmaznih - vindikat. kazna. Naime kod odmaznih se ne traži upornost. Svrha im je restitutio ordinis laesi. Što se tiče trajanja, kaznena zabrana traje dok traje upornost. Ali kaznena zabrana sama po sebi ne može prestati, nego odrješenjem. Kod odmaznih kazna nema veze trajanje kazne s kontumacijom. Sudac odredi trajanje i kad to vrijeme prodje, kazna eo ipso prestaje. Tu se ne traži odrješenje. Dakle, p o č e t a k i s v r š e t a k kaznene zabrane vezan je uz upornost. Da se kaznena zabrana primjeni, treba ustanoviti upornost, a da se od kazne zabrane odriješi, treba ustanoviti prestanak upornosti.

Kako su kaznene zabrane po sebi teške kazne, a imaju posebnu svrhu, da krivca dovedu na pravi put, to jest da skrše otpornost, treba ih primjenjivati razborito i oprezno, da se ne bi postigao protivni učinak t.j. da se ne bi krivac u upornosti još jače i više učvrstio. Zato treba kaznenom zabranom kazniti tek onda, ako postoji barem vjerojatnost, da će krivčevu upornost slomiti (K. 2241 § 2.).

Kaznene zabrane imaju svrhu da liječe - emendatio delinquentis. Dok je krivac u rastrovanom duševnom raspoloženju, treba paziti da ne bi kaznena zabrana bila ulje bačeno u vatru. Dok je krivac u takvom raspoloženju mogao bi i apostatirati, ako se kaznena zabrana primjeni.

U takvom slučaju mora biskup čekati, dok se krivac smiri, da poduzme nužne korake. U ovakvim slučajevima se ne može postupati tako, da se pravdi zadovolji do posljednje točke. Svrha je da se krivac izliječi, privede na pravi put, popravi.

§ 2. Uvjeti za primanje kaznene zabrane.

Odnose se:
1. na kriv. djelo
2. na krivca i
3. na upornost.

ad 1. Sa strane kriv. djela traži se da je ono izvanjsko, teško i dovršeno. To može biti i pokušaj kriv. djela ako je on posebno kažnjiv.

ad 2. Sa strane krivca: traži se da je odredjena osoba, pa makar bila nepoznata. O d r e d j e n a će biti onda, kada je za neku osobu nedvojbeno sigurno, da je kriv. djelo počinila, pa makar to bilo javno nepoznato. Vlast

ne mora znati tko je, a kaznena zabrana ipak se može primjeniti (K.2242 § 1).

(Primjer. U gostionici sjedi mnoštvo opitih. Najednom se zavade, ugase svijetlo i potuku se. Jedan je ostao mrtav. Nijedan si nije svijestan, da je baš on ubica, a zato ne zna ni javnost ni okolina, onda u ovakvom slučaju, uzevši stvar objektivno, zna se, da je odredjena osoba ubica, i tada biskup može reći:"Onaj koji je ubica, izopćen je!" Dakle jedna osoba mora biti svijesna da je kriv.djelo počinila. Ako nijedna osoba nije svijesna onda je osoba neodredjena.)

ad 3. Sa strane upornosti se traži da krivac uporno prezire crkv.vlast, koja ga opominje na pokornost.

Upornost je: ili formalna, ili virtualna.

a/ f o r m a l n a je upornost onda, kada krivac odbija opomenu poglavara i njegovoj se zapovijedi ne će pokoriti

b/ v i r t u a l n a je upornost onda kad krivac prezire zakonsku opomenu, koja je sadržana u svakom kaznenom zakonu latae sent., unatoč toga što znade, da će eo ipso upasti u kaznu, ako zakon prekrši, a ipak to čini. U tom slučaju on ne prezire izravno opomenu poglavara, nego zakonsku opomenu, koju zakon daje svima unaprijed. Tko zakon prekrši, znači da je prekršio zakonsku opomenu.

Za kaznenu zabranu se traži: da upornost bude nedvojbeno utvrdjena, bila ona formalna ili virtualna. - Kod kazni koja je izreći prepuštena, bit će upornost utvrdjena, kad netko unatoč kanonske opomene nadležnog poglavara, ne odustane od kriv.djela, ili kad uskrati za izvršeno kriv.djelo učiniti odredjenu pokoru i ujedno dati zadovoljštinu za prouzročenu smutnju i štetu. To je formalna upornost.

Kanonska opomena kaže se zato, jer je dana u kanonskom obliku i jer ju daje poglavar, koji je nadležan da dade opomenu. Istom se iza kanonske opomene može kazati, da je po srijedi upornost i primjeniti kaznenu zabranu.

Kod kazne latae sent. je dovoljno prekršiti zakon kome je dodana ta kazna, jer je u takvom zakonu sadržana opomena, koju krivac prezire time, što zakon krši. To je v i r t u a l n a upornost, dakako znatice i hotice (scienter et volenter) - suponirajući da on to zna. Upornost ukazuje na t r a j n o s t zločinačkog stanja. Kaznena zabrana se primjenjuje, ako postoji zlonamjernost, a ta postoji, t.j. ona je trajna u dva slučaja:

1/ Kod kriv.djela koja su po sebi trajna, te se sastoje ili u izvjesnom trajnom stanju ili u ponavljanju nekih čina (Na pr. konkubinat - to je trajno stanje, sastoji se u trajnom odnosu. Ili na pr. bavljenje trgovinom pretstavlja ponavljanje nekih čina, koji su duhovnicima zabranjeni),

2/ kod kriv.djela, koja su doduše izvršena jednim činom, ali imaju izvjesne posljedice, koje traju, te nalažu krivcu obvezu, da dade zadovoljštinu i naknadu zločinom počinjene štete ili da stvar vrati: a ako on ne će vratiti ukradenu stvar ili štetu naknaditi, onda je po srijedi zlonamjernost.

Samo u ova d v a slučaja moći će postojati upornost, i moći će se primjeniti kaznena zabrana. (K. 2242 § 2).

Kada p r e s t a j e upornost?

Upornost prestaje kada se krivac za kriv.djelo iskreno kaje i ujedno dade primjerenu zadovoljštinu za smutnju ili štetu, ili to barem ozbiljno obeća. O prestanku upornosti sudi onaj (poglavar ili ispovjednik) koji je nadležan, da podijeli odrješenje od kaznene zabrane: prema tome pokajanje mora biti spojeno sa zadovoljštinom ili bar sa ozbiljnim obećanjem, da će dati zadovoljštinu. Sama zadovoljština ili obećanje pa makar i pod prisegom. nije dostatno bez is-

krenog i pravog pokajanja, a niti samo pokajanje bez zadovoljštine - jedno bez drugoga nije dostatno. (K. 2242 § 3).

§ 3. Priziv i pritužba proti kaznenoj zabrani

Priziv i pritužba (Apelacija i rekurs) su pravne ustanove, kojima osudjena stranka dobiva mogućnost, da svoju stvar podvrgne sudu višeg poglavara.

Ako se protiv presude nižeg poglavara iznosi spor na viši sud onda je to priziv ili apelacija.

Ako se proti izvansudskoj zapovijedi ili nalogu nižega poglavara spor podnaša višem poglavaru s molbom da se ta zapovijed odnosno nalog izmjeni, onda je to pritužba (žalba) - rekurs.

Dakle priziv je podnašanje spora višem poglavaru proti sudbenom postupku, a pritužba protiv upravnom postupku. Svrha je priziva i pritužbe ista, da se po mogućnosti ispravi presuda ili nalog nižeg poglavara, kada osudjeni misli, da je tim nalogom ili tom presudom povrijedjena pravda.

(Često se dogadja da viši poglavar poništi presudu ili nalog nižeg poglavara).

Priziv i pritužba nemaju uvijek obzirom na presudu ili nalog nižeg poglavara isti učinak. U nekim slučajevima ona obustavlja tu presudu tako, da se ne mora izvršiti dok ne uslijedi rješenje višeg poglavara ili suda. Dakle priziv ne poništava presudu nižeg poglavara ili suda, nego samo obustavlja. To je priziv ili pritužba sa obustavnom moći. - U drugim slučajevima priziv i pritužba nemaju obustavne moći, nego se presuda ili nalog nižeg poglavara mora vršiti, premda je protiv nje uložen priziv ili pritužba. To je priziv ili pritužba bez obustavne moći. (U takvim slučajevima kažnjeni mora obdržavati kaznu, iako je žalbu podnio. Kazna prestaje tek rješenjem višeg poglavara).

U načelu svi su prizivi i sve pritužbe bez obustavne moći, a sa obustavnom moći su samo onda, kada za odnosni slučaj zakon izričito odredjuje, da priziv ili pritužba imaju obustavnu moć.

Što se tiče priziva ili pritužbe proti kaznenim zabranama valja razlikovati:

1/ da li se radi o primjenjenoj kaznenoj zabrani. odnosno presudjenoj, ili
2/ o kazn.zabrani, kojom se poglavar samo zaprijetio (censura comminata). Na pr. Poglavar izda zapovijed X-u, da održi propovijed kroz Advenat svaki dan. U protivnom upada u suspenziju. On može odmah apelirati, - takova cenzura još nije primjenjena, ali mu je zaprijetila.- (Ili je to cenzura koja je već presudjena).

ad 1/ Ako je kaznena zabrana presudjena odnosno primjenjena, onda se proti njoj može uložiti priziv (apelaciju) ili pritužba (rekurs) bez obustavne moći, a kazn.zabrana se može obustaviti samo odrješenjem.

A u slučaju unaprijed izrečene kaznene zabrane može se uložiti priziv i proti izjavne presude. Ako presudjeni zaista nije kriv, onda u nutarnjem pravnom području nije dužan kaznenu zabranu obdržavati, ali u vanjskom pravnom području je dužan, dok za vanjsko ne dobije odrješenje.

Ukoliko bi viši poglavar poništio izjavnu presudu (ako je u njoj možda nešto krivo napisano) time bi on poništio samo učinke ove presude. (Na pr. Netko je učinio kriv.djelo radi kojega upada u kaznu latae sent. Ako je kriv može netko zahtijevati da se izda izjavna presuda, i tada je krivac veran i u vanjskom području, nakon izjavne presude; sada on može uložiti priziv na višeg poglavara, da poništi izjavnu presudu, i ako to ovaj i učini, ne slijedi, da je

on nevin, t.j. da nije počinio kriv.djelo, jer time nije poglavar njega proglasio nevinim. Možda je u izjavnoj presudi bila pogrješka i zato je poništena. Ali izjavna presuda se može opet izdati, dakako bez pogrješke, zbog koje je dokinuta. Krivac je kaznom i dalje vezan).

Ali, ako je netko zaista nevin, u nutarnjem području ne mora obdržavati kaznu, jer je svijestan nevinosti, ali u vanjskom području mora obdržavati kaznu. Može prizivati, ali ne mora uspjeti. To je konflikt nutarnjeg i vanjskog područja, koji se lako rješava. Izavna presuda je izdana, no ako je nevin lako će dobiti odrješenje, jer takav ne će biti uporan i kada to dokaže dobiva odrješenje i za vanjsko područje. Dakle to je slučaj ako je kaznena zabrana primjenjena nevinom.

ad 2/ Ako kaznena zabrana nije presudjena, ako je njome poglavar samo zaprijetio, onda će priziv ili pritužba imati obustavnu moć u svakom slučaju, samo ne u onom, za koji zakon izričito veli da priziv i pritužba ne obustavlja rješenje nižega poglavara. U takvim slučajevima, ako se stavlja pritužba protiv naloga i kazne, onda je oboje obustavljeno: i nalog i kazna. Ako se stavlja pritužbu samo protiv kazne, onda je samo kazna obustavljena, nalog se mora izvršiti (K.2243).

§ 4. Umnažanje kaznene zabrane

U smislu k. 2244 § 1: U jednoj osobi može istovremeno biti umnoženo više kaznenih zabrana i to tako, da jedna te ista osoba bude vezana za više kaznenih zabrana raznih vrsta (izopćenje i obustava; ili da bude više puta vezana jednom te istom kazn.zabranom na pr. dvostruko izopćenje).

K a z n e n a z a b r a n a je moralna veza (vinculum morale), koja se može umnažati, pa makar se pri tom ne umnaža njezin učinak, t.j. uskraćivanje nekih duhovnih dobara, jer kad se jednom ta dobra kaznenom zabranom uskrate, ne mogu se ona drugom kaznenom zabranom ponovno uskratiti, ali je ipak zato druga i treća i slijedeća kaznena zabrana nova veza i novi nalog uskrate, koja tako dugo vrši svoju funkciju dok ne bude odriješena. To je analogno, kao kod teškog grijeha, koji oduzima milost, pa i svaki daljnji grijeh, koliko je do njega, oduzima milost, koja se ne vraća, dok svi grijesi nisu oprošteni.

U prvi mah izgleda nemoguće da se kaznena zabrana umnožava. No ipak je tako. Kaznena zabrana duhovna dobra ne oduzima, nego je razlog za oduzimanje. Ako je više kaznenih zabrana, to je samo više razloga za uskraćenje dobara. Na pr. netko je tri puta upao u kaznenu zabranu, tu su dakle tri razloga za uskraćenje duh.dobara. Nekom su na pr. ruke vezane jednim konopom. On ne može ništa raditi. Ali može biti vezan i sa 2, 3 i 4 konopa, učinak je isti - ne može raditi sve dok mu se ne skinu sva 4 konopa. Druga i treća kaznena zabrana nemaju onaj učinak kao prva, oduzimanje duh.dobara, nego su samo daljnji razlozi za to (K. 2244 § 1).

Različito se umnažaju: 1/unaprijed izrečene kaznene zabrane (latae), a različito 2/kaznene zabrane, koje su izreci prepuštene (ferendae).

1/ Unaprijed izrečene kaznene zabrane se umnažaju (k. 2244 § 2):
 a/ kada se počini više raznih kriv.djela bilo istim, bilo sa više raznih djela, ako je svako od tih kriv.djela u zakonu kažnjivo unaprijed izrečenom kaznenom zabranom (k. 2244 § 2,1).
(Na pr. Jednim činom se može počiniti više raznih kriv.djela.- Časna sestra, koja je položila zavjete, ako sklopi ženidbu pred nekatoličkim svećenikom. Ona je:

prezrela svečane zavjete
neovlašteno je izašla iz klausure
sklopila ženidbu
pred nekatoličkim svećenikom - upala je dakle u 4 kazn.zabrane).

b/ kada se isto kriv.djelo učini više puta (netko više puta krši zakon o sjedišnjoj dužnosti. Toliko je kazn.zabrana, koliko prekršaja) (k. 2244 § 2,2).

c/ kada počini kriv.djelo koje razni poglavari kažnjavaju raznim kaznenim zabranama (Jedno isto kriv.djelo može biti kažnjeno kazn.zabranama po općem i po krajevnom pravu).- (K.2244 § 2,3).

2/ Sudačke se kaznene zabrane umnažaju:
a/ ako se prekrši više naloga ili presuda, koji svaki ima kaznenu prinudu
b/ ako se prekrši nalog ili presuda s više dijelova, koji imaju svaki zasebnu prinudu.
Može naime poglavar izdati nalog, koji ima više dijelova, svaki dio nosi posebnu kaznu. (K. 2244 § 3).

§ 5. Pridržaj ili rezervacija kaznene zabrane

P r i d r ž a j (rezervacija) ograničava vlast nižeg poglavara obzirom na odrješenje, te pridržava pravo na podjelu odrješenja višem poglavaru. Po svojoj prirodi pridržanje nema značaj kazne, nego je to pravna mjera ili oprez, da se važniji predmeti pridržavaju i s k l j u č i v o sudu viših poglavara. No, unatoč toga, što pridržaj nema značaj kazne, on stvarno kaznu pooštrava time, što krivac dolazi teže do odrješenja.

Zato je on odiozan i kao takav mora se po općim pravilima strogo tumačiti. To znači da je kazn.zabrana pridržana samo onda, kada je to jasno i nedvojbeno u zakonu odredjeno. Ako postoji dvojba mora se uzeti da pridržaja nema. (Glede značenja pridržaja postoji prijepor medju kanonistima. Jedni misle da pridržaj ima značenje kazne, drugi pak vele, da nema. Stvar je u tome što se u važnijim stvarima traži sud višeg poglavara. To traži i pravičnost, da teže slučajeve prosudjuje viši poglavar i jer se tu gube sitni ljudski momenti, viši poglavar, koji krivca uopće ne poznaje bit će objektivniji, nego niži poglavar). Bez obzira na značaj pridržaja on kaznu pooštrava.

Glede pridržaja kaznene zabrane mora se razlikovati da li su one sudačke ili pravne.

1. Sudačke kaznene zabrane (censurae ab homine) t.j. koje su presudjene posebnim nalogom ili presudom, pridržane su onom, koji ih je presudio ili njegovom višem poglavaru ili nasljedniku ili opunomoćeniku (k.2245 § 2).

2. Pravne kaznene zabrane (censurae a iure) t.j. unaprijed izrečene kaznene zabrane, pridržane su samo onda, kada to zakon izričito odredjuje (k. 2245 § 4).
Ove kaznene zabrane mogu biti pridržane ili sv. S t o l i c i ili O r d i n a r i j u. (k. 2245 § 2).

Sv.Stolici mogu biti pridržane na tri načina:
na obični način simpliciter
na posebni način - speciali modo i
na sasvim posebni način - specialissimo modo. (k.2245 § 3).

(Ova razlika ima važnost kod podjele prava odrješenja nižem poglavaru).

(Sv.Stolica daje pravo i nižim poglavarima podjeljivati odrješenje u izvjesnim posebnim slučajevima, koji su pridržani sv.Stolici).

Ordinariju su pridržane one, koje opći zakon pridržava ordinariju kao i one, koje su Ordinariji sami sebi pridržali. Ord. ne mogu pridržati sebi kazn.zabrane koje su već pridržane Sv.Stolici.

§ 6. Učinak pridržaja

Glavni je učinak pridržaja, da ograničava ovlast nižeg poglavara, te pravo odrješenja pridržava višem poglavaru. Daljni učinci pridržaja odnose se na pridržaj odrješenja od grijeha i na područje.

1. Obzirom na grijeh koji red. prati svako kriv.dj., u slučajevima kada se radi o kaznenoj zabrani, koja zabranjuje primanje sakramenata i uskratu bogoslužja, pridržaj ujedno pridržava i odrješenje od grijeha. U takvom slučaju ne može dati odrješenje od grijeha obični ispovjednik, nego samo onaj, koji ima ovlast podijeliti odrješenje od pridržane cenzure. Ovaj pridržaj grijeha je dodatan, to znači: ako radi bilo kojeg razloga otpada pridržaj cenzure ili ako cenzura uopće nema ili je ona odrješena onda nema ni pridržaja grijeha, te će odrješenje moći podijeliti svaki ispovjednik.

(To znači: prvo mora da se riješi cenzure, jer dok je nosi nema pravo na primanje sakramenta kod izopćenja i uskrate bogoslužja, tek onda od grijeha).

I s p o v j e d n i k koji ima ovlast opraštati od grijeha, koji predstavljaju kriv.djelo sa pridržanom kaznenom zabranom, mogu opraštati ne samo od grijeha, nego i od cenzure. Ako ispovjednik ne zna za pridržaj ili na njega ne misli ili zaboravi, te odrješi od grijeha i od cenzure: odrješenje je valjano, osim ako se radi o cenzurama ab homine ili specialissimo modo Sancti Sedi pridržana (k. 2247 § 3).

2. Obzirom na područje.

a/ Sudačka kazn.zabrana, veže krivca gdje god bio, gdje god se nalazio, te može dobiti odrješenje samo od onoga, koji je kaznenu zabranu izdao, njegova nasljednika ili onoga, komu je dana ta vlast, pa makar prestao biti njegov podložnik. To je kazn.zabrana, koja je izreci prepuštena.

b/ Pridržaj kaznene zabrane latae sent. izdan općim zakonom, veže na svakom mjestu.

c/ Pridržaj unaprijed izrečene kazn.zabrane, koja je izdana krajevnim zakonom, veže samo na području, za koje je izdana, t.j. na području krajevnog zakonodavca. Izvan toga područja pridržaja nema i od njega može svaki ovlašteni ispovjednik podijeliti odrješenje, pa makar krivac samo u tu svrhu onamo došao. (k. 2247 § 2).
(Na pr. U djakovačkoj biskupiji je nešto pridržano, izvan nje pridržaja nema i svaki svećenik može podijeliti odrješenje i onda ako radi toga ide u drugu biskupiju - in fraude legis.)

§ 7. Odriješenje od kaznene zabrane

1) Podjela odriješenja

Kazn.zabrana koja je jednom primjenjena prestaje samo odriješenjem (k.2248 § 1).

O d r j e š e n j e je pravni čin nadležnog poglavara, kojim ovaj izjavljuje da kaznene zabrane nema, t.j. da je prestala.

B i t n i uslov da poglavar može podijeliti odriješenje je pokajanje zločinca. Budući da iskrenim kajanjem prestaje upornost (kontumacija), poglavar će biti dužan, da ovako pokajanom krivcu podijeli odriješenje.

Kod podjele odriješenja mora poglavar ustanoviti:

a/ da se krivac iskreno kaje i
b/ da je smutnja (scandalum) prestala i šteta (damnum) nadoknadjena (reparirana) - ili da krivac ima barem iskrenu volju sablazan popraviti i štetu nadoknaditi. Kada poglavar podjeljuje odriješenje, može krivcu naložiti pokoru ili odmaznu kaznu ili oboje. Pokorom krivac dokazuje da se iskreno kaje, a odmaznom kaznom se daje zadovoljština javnom poretku. Poglavar može radi veće sigurnosti odriješenje odgoditi dok krivac pokorom ne dokaže da se zaista kaje i dok izdržavanjem odmazne kazne ne pruži zadovoljštinu javnom redu. Kada je krivac to izvršio, sigurno je, da je upornost prestala i poglavar mora podijeliti odriješenje. Poglavar može odriješenje podijeliti i uvjetno, u tom smislu, da krivac eo ipso upada ponovno u kaznenu zabranu, ako poglavarev nalog nije izvršio. (K. 2248 § 3).

2) Učinak odriješenja. Učinak se može promatrati obzirom na odriješenje od a/ grijeha i b/ obzirom na područje.

ad a/ obzirom na odriješenje od grijeha. Kaznena zabrana je spona vanjskog pravnog područja, koja je s grijehom vezana samo u svom postanku naime ukoliko ona pretpostavlja kriv.djelo, koje je ujedno težak grijeh. Zato se oprost od grijeha može dobiti neovisno od odriješenja od kazne zabrane. Grijeh može biti oprošten u nutarnjem području, a da kaznena zabrana dalje traje, ali će to praktički biti izvedivo samo u onim slučajevima, kada se radi o kaznenoj zabrani, koja ne brani primanje sakramenata (k. 225o § 1), kao na pr. obustava (suspensio). Kod kaznenih zabrana koja brane primanje sakramenata, na pr. izopćenje (ekskomunikacija) i osobna uskrata bogoslužja (personalni interdikt), ne može se dobiti oprost od grijeha bez odriješenja od kazn.zabrane, budući da se grijeh oprašta samo u sakramentu svete ispovijedi, a krivac radi kaznene zabrane ne može da se ispovijedi. (v.k.225o § 2).

ad b/ s obzirom na područje. Kazn.zabrana je doduše spona u vanjskom pravnom području, ali ona obvezuje i u savjesti dakle i u nutarnjem području (Krivac je dužan i u savjesti da se podvrgne kazn.zabrani, a ne samo u vanjskom području).
Ako je kazn.zabrana dokinuta za vanjsko područje, ona je eo ipso prestala i u nutarnjem području. Medjutim ako se odriješenje podijeli samo za unutarnje područje, a to će biti, kada se radi o tajnim slučajevima, kazn.zabrana je doduše prestala sasvim, ali ako bi tajno kriv. djelo postalo javnim, onda bi se krivac mogao u vanjskom pravnom području vladati oslobodjenim od kaznene zabrane, ako mu je to moguće bez smutnje. Medjutim ako bi njegovo vladanje u vanjskom području izazvalo smutnju (scandalum), onda je on dužan, da se u vanjskom području

vlada, kao da je vezan kaznenom zabranom, premda je u nutarnjem području od nje dobio odrješenje, doklegod ne dobije odrješenje i za vanjsko područje (v.k. 2251).

Prema tome odrješenje u n u t a r n j e m području ima učinak za oba područja, ako je kriv.djelo i kaznena zabrana tajna i dok je tajna. Ako kriv.djelo i kaznena zabrana postane javnom, krivac će biti dužan da se u vanjskom području vlada kao da je vezan kazn.zabranom, osim ako se može bez smutnje vladati kao da kazn.zabranom nije vezan.

3) Oblik odrješenja (forma apsolucije) u n u t a r n j e m području podjeljuje se odrješenje u običajnom obliku odrješenja prema Obredniku. Za v a n j s k o područje nije propisan posebni oblik, ali radi mogućnosti dokazivanja jest potrebno, da se podijeli ili pismeno ili pred svjedocima. (K k.2249, 225o, 2251).

4) Tko može podijeliti odrješenje od kaznene zabrane.
U pogledu nadležnosti za podjelu odrješenja, treba razlikovati:

1/ Redovan slučaj K.2253. Izvan smrtne pogibelji mogu dati odrješenje:

1° Od nepridržane kazn.zabrane svaki ispovjednik u ispovijedi; izvan ispovijedi svatko, tko ima nad krivcem poglavarsku vlast u izvanjskom području.

2° Od sudačke kazn.zabrane, onaj komu je zabrana pridržana prema odredbi K. 2245,§ 2: a taj može podijeliti odrješenje, iako je krivac medjutim promjenio pravo ili nepravo prebivalište.

3° Od pravne kaznene zabrane, koja je pridržana, onaj koji je zabranu propisao ili komu je ona pridržana, te njihovi nasljednici, odnosno nadležni Poglavari ili punomoćnici. Stoga može od kaznene zabrane pridržane Biskupu ili Ordinariju odriješiti svaki Ordinarij svoje potčinjene, a mjesni Ordinarij takodjer i strance; Od zabrane pridržane Apostolskoj Stolici, ova i drugi, koji su sebi od nje ishodili ovlasticu odrješenja bilo opću, ako je kaznena zabrana pridržana na obični način, bilo posebnu, ako je pridržana na posebni način, bilo sasvim posebnu, ako je pridržana na sasvim posebni način, uz obdržavanje propisa K. 2254.

2/ Slučaj smrtne pogibelji. K. 2252.

"Oni koji su, nalazeći se u smrtnoj pogibelji, dobili od svećenika, koji nije imao posebnog ovlaštenja, odrješenje od koje sudačke kaznene zabrane ili od zabrane pridržane na sasvim posebni način Apostolskoj Stolici, dužni su, pošto ozdrave, iznova se obratiti, pod kaznu povrate, na onoga koji je izrekao zabranu, ako se radi o sudačkoj kaznenoj zabrani: na Pokorništvo odnosno na Biskupa ili na drugoga onoga koji ima ovlašienje, prema odredbi K.2254, § 1, ako se radi o pravnoj zabrani; te se njihovim odredbama ima pokoriti".

3/ Prešan slučaj. K. 2254.

§ 1. "U slučajevima vrlo hitnima kada se naime unaprijed izrečene zabrane ne mogu na izvan obdržavati bez pogibli velike smutnje ili osramoćenja, ili ako je pokorniku nesnosno ostati u stanju teškoga grijeha za vrijeme, koje je potrebno, da stvar riješi nadležni Poglavar, tada može od njih, ma kako bile pridržane, odriješiti svaki ispovjednik u ispovijedi, time da se nametne, pod kaznu povrate u zabranu obveza, ponovno se obratiti i to barem u roku od mjesec dana putem lista i preko ispovjednika, ako je to bez veće

neprilike moguće, pod skrivenim imenom, na sv.Pokorništvo odnosno drugoga Poglavara, koji ima ovlaštenje, te se pokoriti njegovim odredbama."

§ 2. "Nema zapreke, da pokornik i onda kada je već dobio odrješenje, kako je gore rečeno, to pošto se je već i obratio na Poglavara, otidje drugom ispovjedniku, koji ima ovlaštenje te dobije od njega odrješenje pošto je opetovao ispovjed barem u pogledu kriv.djela, zbog kojega je pod kaznenom zabranom; kada ga poluči, treba da od istoga primi odredbe, te onda nije poslije dužan pokoriti se drugim odredbama, koje bi naknadno stiglo od Poglavara".

§ 3. "Ako bi u kojem izvanrednom slučaju bilo moralno nemoguće ovako se iznova obratiti, tada može sam ispovjednik, izuzev slučaja u kojem se radi o odrješenju od kaznene zabrane spomenute u K.2367, podijeliti odrješenje bez gore rečene obveze, ali da ipak zahtijeva, što se po pravu ima zahtjevati, te naloži primjerenu pokoru i zadovoljštinu za kaznenu zabranu s time, da pokornik iznova upada u kazn.zakonik, ako pokoru ne izvrši i zadovoljštinu ne dade."

ad 1/ Redovan slučaj: redovni slučajevi su oni kada nema smrtne pogibelji, niti prešnosti.

G l a v a II: K a z n e n e z a b r a n e p o s e b i c e

Postoje tri kaznene zabrane:
1/ Izopćenje (ekskomunikacija)
2/ uskrata bogoslužja (kletva - interdikt)
3/ Obustava (suspenzija) (K.2255 § 1).

K. 2255, § 2. "Izopćenje može obvezivati samo pojedinačne osobe, pa stoga, ako bi kada bilo izrečeno protiv skupnoga tijela, razumijeva se to tako, da obvezuje svakog pojedinca, koji je sudjelovao kod kriv. djela, uskrata bogoslužja i obustava mogu obvezivati i zajednicu kao skupnu osobu; izopćenje i uskrata bogoslužja i svjetovnjake; obustava samo duhovnike; uskrata bogoslužja i mjesta; izopćenje je uvijek kaznena zabrana; uskrata bogoslužja i obustava mogu biti ili kaznena zabrana ili odmazna kazna, ali se u dvojbi predmjeva da su kaznene zabrane."

K. 2256. "U kanonima koji slijede:

1° Razumijevaju se pod nazivom bogoslužja čini bogoslužne vlasti, koji su po uredbi Kristovoj ili Crkvenoj za bogoštovlje i koje mogu izvršivati samo duhovnici.

2° A nazivom crkvenih časnih čina označuju se: izvršivati službu upravitelja crkv.imovine; sudjelovati kod suda kao sudac, izvidnik, izvjestitelj, branitelj veze, zaštitnik (promicatelj) pravde i vjere, bilježnik i ravnatelj pisarne, dostavljač i podvornik, kao odvjetnik i zastupnik u crkv.parnicama; kumovati kod sv.Otajstava krštenja i potvrde; glasovati kod crkvenih izbora; izvršivati pokroviteljsko pravo."

ČLAN 1: IZOPĆENJE

1. Pojam i vrste: K.2257, § 1. "Izopćenje je kazn.zabrana kojom se neka osoba isključuje iz zajedništva s vjernicima uz učinke, koji su iscrpno naznačeni u kanonima koji slijede i koji se ne mogu odvajati".

Dakle izopćenje (excommunicatio) je kazn. zabrana, kojom se kršt. osoba isključuje iz zajednice vjernika (excluditur a communione fidelium). Ono oduzima prava, koja vjernici imaju kao članovi Crkve, te isključuje od svih duh.dobara, na kojima vjernici sudjeluju po sv.krštenju.Pored toga u nekim slučajevima izopćenje osim ovakvog crkvenog saobraćaja i gradjanski saobraća.

Prema tome ne isključuje iz Crkve, jer ono ne briše biljeg krštenja, nego isključuje od uživanja prava, koja su krštenjem stečena.

K. 2257, § 2. "Naziva se i prokletstvom (anathema), osobito ako se izriče u svečanom obliku, kako ga opisuje Rimski Velesvećenik (obrednik)."

Razlikujemo dvije vrste izopćenih osoba:

1. Izopćenici koji se moraju izbjegavati (excom.vitandi)
2. " " " smiju trpiti (excom.tolerati). K.2258 § 1.

A ovi se dijele na
a/ simpliciter tolerati
b/ tolerati notorii

Simpliciter tolerati su oni, za koje nije uslijedila izvjesna ili sudačka presuda, a
notorii postaju nakon što je izopćenje postalo notorno bilo notorno po činjenici (notorietati facti) ili notorno po pravu (not.iuris).

Ova razlika nije obzirom na opseg ili veličinu kazne, jer je izopćenje uvijek jedno i jedinstveno, nego obzirom na odnos izopćenoga prema ostalim vjernicima.

Izopćenik koji se mora izbjegavati (Excom.vitandus) je samo onaj, koga je Sv.Stolica poimence izričito i javno takovim proglasila. Prema tome, da netko bude izopćenik koji se mora izbjegavati vitandus - potrebno je:

1. da je presudu izdala Sv.Stolica
2. da je poimence izopćena odredjena fizička osoba
3. da u ispravi izričito stoji da se mora izbjegavati
4. da se službeno proglasi; (u služb.glasilu Sv.Stolice ili u biskupskom glasilu ili na prvostolnim vratima samo mora biti upotrebljen službeni oblik).

Jedini izuzetak je za tvornoga napadača na Rimskog Papu, koji je ipso facto vitandus - to je jedini slučaj izopćenja ipso facto, ipso iure. Niži poglavari ispod Svete Stolice ne mogu nikoga proglasiti da ga se mora izbjegavati, nego je samo excom.toleratus (K. 2258 § 2.).

Učinci izopćenja: Vidni učinci se sastoje u oduzimanju svega onoga,što vjernika naizvan veže s crkvenom zajednicom. Oni su nedjeljivi i uvijek se svi skupa primjenjuju. Jedino s obzirom na ostale vjernike postoji razlika, da li je netko vitandus ili je simpliciter, odnosno notorie toleratus.

Izopćenje brani izopćeniku:

1. Prisustvovati bogoslužju osim propovijedi. (Koji su bogoslužni čini kaže K.2256 § 1).
2. Primati sakramente
3. Tvoriti i dijeliti sv.sakramente i sakramentale. (2261 § 1)
4. Vršiti časne crkv. čine - actus legitimos t.j. obavljati crkv.službe i služiti se povlasticama (K.2256 § 2.).
5. Vršiti čine poglavarske vlasti u ova područja
6. Birati, imenovati, (nominare) predložiti za crkv.službe, postići dostojanstva, službe nadarbine; nametne davke i ostale crkv.službe te napokon promaknuće u redu.
7. Uskraćuje sudioništvo na oproštenjima (indulgencijama), zagovorima (sufragijama) i javnim crkv.molitvama.

Svi ovi učinci zajednički slijede i ne mogu se dijeliti, te su sadržani u svakom izopćenju. U načelu sve gornje čine može izopćeni vršiti nedopušteno (illicite) osim, kada je za pojedine čine u zakonu izričito naglašeno, da ih izopćenici ne mogu valjano vršiti.

S obzirom na saobraćaj s vjernicima i za razliku medju izopćenim osobama, vrijede ova pravila:

1. S izopćenom osobom, koja je excom. simpliciter toleratus, mogu vjernici općiti kao da nije izopćena, tako, da ga ne treba ukloniti, ako bez učešća (pasive) prisustvuje bogoslužju. Ako je svećenik izopćen i to simpliciter toleratus, vjernici mogu od njega tražiti sakramente i sakramentale, osobito, ako nema drugog svećenika, pa makar i znali da je upao u izopćenje. Mogu tražiti izvršenje poglavarskih i službenih čina u oba područja. Kada vjernici to traže izopćeni radi i dopušteno i valjano, te ne mora pitati za razlog, zašto baš od njega traže. Vjernici mogu za takvog privatno moliti, a svećenik može privatno na njegovu nakanu služiti sv.Misu.

2. Izopćenik toleratus notorie notorietati facti izjednačen je s simpliciter toleratus, osim:

a/ što se ne može poslužiti, da u vanjskom pravnom području radi vlastitog osramoćenja nije vezan kazn.zabranom, i
b/ što se mora ukloniti, ako aktive prisustvuje bogoslužju (celebrira ili asistira).

3. Izopćenik toleratus notorie notorietate iuris, t.j. poslije presude u mnogo je težem položaju, budući da on:

a/ mora biti isključen od aktivnog učešća u bogoslužju,
b/ ne može primati sakramentale,
c/ svi su mu čini poglavarske vlasti u nutarnjem i vanjskom području nevaljani osim, kada ih vjernici u smislu K. 2261. opravdano traže.
d/ njima se uskraćuje crkv.ukop, ako prije smrti ne pokažu znakove pokajanja, a ako su ukopani na svetom mjestu, treba ih ukloniti (ekshumirati na drugo mjesto).
e/ vjernici mogu od njih tražiti sakramentalno odrješenje samo u smrtnoj pogibelji, a ostale sakramente i sakramentale, ako nema drugog svećenika.
f/ U crkv. sudu mogu po zastupnicima napadati opravdanost presude kojom su izopćeni, dok se u svim ostalim parnicama imaju iz suda ukloniti, te ne mogu nastupati niti kao svjedoci.
g/ ne mogu valjano vršiti službu posrednika (Arbitra) t.j. osobe,koju dvije parničke stranke izaberu da mimo suda njihov spor riješi; nada-

lje ne mogu valjano kumovati niti valjano vršiti zakonite čine, birati, imenovati, predlagati, primiti dostojanstva, službe nadarbine, ne mogu primiti nikakvu papinsku milost, osim kada se u otpisu izričito spominje.

h/ ne pripadaju im prihodi od službe i nadarbine i to od dana, kada su upali u kazn.zabranu, makar je presuda kasnije izdana.

4. Izopćenik koji se mora izbjegavati

Osim svih gore navedenih učinaka:

a/ mora se ukloniti, makar samo bez učešća prisustvovao bogoslužju, osim kada je to skopčano s velikim neugodnostima;

b/ lišava se ne samo prihoda, nego i same nadarbine, službe, nametnog davka i drugih nižih služba;

c/ zabranjuje mu se gradjanski saobraćaj s vjernicima, osim kada se radi o suprugu, roditeljima, djeci, siročadi, služinčadi, podložnicima ili uopće kada razboriti razlog od toga ispričava.

O tome svemu v. k. 2259-2267.

ČLAN II: USKRATA BOGOSLUŽJA - KLETVA

Pojam i vrste. Što je uskrata bogoslužja?

Definicija: "Uskrata bogoslužja kaznena je zabrana, kojom se vjernicima, koji inače ostaju u crkvenom zajedništvu, brane bogoslužni čini, nabrojeni u kanonima koji slijede". (K.2268 § 1).

"Bogoslužni čini mogu vjernicima biti zabranjeni neposredno ili izravno po posebnoj uskrati bogoslužja. Ili posredno preko mjesta boravka po mjesnoj uskrati bogoslužja" (K.2268 § 2).

Uskrata bogoslužja za razliku od izopćenja ne isključuje iz zajedništva s vjernicima. Osim toga uskrata bogoslužja zabranjuje bogoslužje izr-avno po svom prvotnom učinku, dok izopćenje zabranjuje time, što isključuje iz zajedništva s vjernicima iz kojeg isključenja nužno slijedi zabrana bogoslužnih čina.

Učinci uskrate bogoslužja mogu se dijeliti i ograničavati, dok su učinci izopćenja nevidljivi. Uskrata bogoslužja može biti kaznena zabrana i odmazna kazna.

Ovdje govorimo o uskrati bogoslužja kao kaznenoj zabrani, pa joj se kao takovoj imaju primjeniti svi opći propisi o kaznenim zabranama.

Vrste: uskrate bogoslužja se razlikuju:

1. Obzirom na subjekt
2. Obzirom na opseg,
3. Obzirom na objekt.

ad 1. Obzirom na subjekt: Uskrata bogoslužja je osobna ili mjesna, prema tome da li se primjenjuje izravno na osobu ili na neko mjesto, a preko mjesta na osobu.

Uskrata bogoslužja kao kaznena zabrana može se odnositi samo na fizičke osobe. Osobnom uskratom bogoslužja krštene su osobe izravno udarene i njima su bogoslužni čini zabranjeni, gdjegod se oni nalazili. Mjesnom uskratom bogoslužja krštene su osobe udarene preko nekog mjesta, u kome se zabranjuju bogoslužni čini i to tako, da je u granicama toga mjesta svim osobama prema odredbi zakona zabranjeno prisustvovanje odnosno izvršivanje bogoslužja.

Dakle osobna uskrata bog. slijedi osobu, gdjegod se ona nalazila. Mjesna obvezuje samo na onom mjestu, za koje je izdana i u tom mjestu su sve osobe, koje ovdje borave bili domaći ili stranci vezani zabranama uskrate osim onih, koje su izričito izuzete. To ovisi o poglavaru kakvu uskratu bogosl. propisuje (K.2269 § 2.).
Izvan mjesta udarenog uskratom mjesna uskrata bogosl. ne obvezuje, ali budući da su one osobe, koje su svojim krivičnim vladanjem izazvale mjesnu uskratu ujedno i osobno udarene uskratom, to slijedi da su krivci mjesta uskrate bogosl. vezani uskratom bogosl. gdjegod se oni nalazili. Dakle mjesna uskrata bogoslužja uključuje osobnu uskratu za osobe, koje su je skrivile i njih prema tome veže gdjegod se nalazili kao sjena tijelo...

Ako je uskrata udarena na grad, onda su uskratom udarena i sva pripadna mjesta uključeno i crkve i prvostolnice. Ako je uskrata bogosl. udarena na crkvu, onda su time udarene i pokrajne prigradjene kapele ali ne susjedno groblje. Ako je uskratom bogosl. udarena kapela, nije cijela crkva, niti ako je udareno groblje, nije udarena na njemu sagradjena crkva, ali su udarene uskratom sve bogomolje na samom groblju (K.2273).

ad 2. Obzirom na opseg uskrate bogoslužja može biti:

O p ć a i d j e l o m i č n a.

Opća mjesna uskrata odnosi se na područje države, pokrajine, crkvene pokrajine, biskupije, grada ili župe.

Opća osobna uskrata je ona, koja se primjenjuje na moralnu osobu ili zajednicu ili inače na reku odredjenu skupinu fizičkih lica, kao na pr. duhovništvo nekog grada ili župe.

Djelomična mjesna uskrata primjenjuje se na odredjenu crkvu, bogomolju, oltar ili sveto mjesto.

Djelomična osobna uskrata odnosi se na pojedinačne fizičke osobe.

Kod djelomične osobne uskrate nema poteškoće da je se smatra kazn. zabranom. Medjutim kod mjesne opće i djelomične uskrate mora se posebno upozoriti u čemu je sadržan i sačuvan značaj kazn. zabrane. Uskrata bogosl. kao i svaka kazn. zabrana predpostavlja kriv. djelo fizičkih osoba, koje uporno odbijaju da se pokore crkv. poglavarstvu. Zato uskrati kao i svakoj kazn. zabrani mora biti prvotna svrha da skrši upornost.
Kod mjesne i opće uskrate bogosl. udarene su u izvjesnom smislu i nevine osobe, koje Crkva ne misli nikako kazniti. Na njih se odnosi doduše zabrana, da borave u udarenom mjestu ili dok su članovi uskratom udarene zajednice, ali je to samo per accidens, pa im zato pravo pridaje olakšice.

U stvari se takva uskrata bogoslužja primjenjuje radi onih fizičkih osoba, koje su ga svojim krivičnim vladanjem izazvale. Zato su te osobe, makar da je uskrata mjesna, ujedno i osobno udarene uskratom. Neposredna je dakle svrha takve uskrate skršiti upornost tih osoba. Nevine osobe u takvom slučaju mogu primati sakramente suglasno s kanonskim propisima, a da nije potrebno nikakvo odrješenje niti zadovoljština.

ad 3. Obzirom na objekt. Uskrata bog. je obzirom na objekt potpuna ili djelomična, već prema tome, da li odredbom poglavara ograničena na neke učinke, ili ima sve učinke bez ograničenja.

Tko ima vlast primjeniti uskratu bogoslužja? Opću uskratu bogoslužja i to mjesnu za područje države ili biskupije ili osobnu za vjernike države ili biskupije može primjeniti i s k l j u č i v o Sv. Stolica.

Biskup može primjeniti samo djelomičnu uskratu, kako mjesnu tako osobnu, te odredjene župe, odnosno župljane izvjesne župe. (K.2269 § 1).

§ 1. Učinci uskrate bogoslužja

1) Učinci mjesne uskrate. Mjesna uskrata zabranjuje vršenje bogoslužja i svetih obreda u odredjenom mjestu, t.j.: slušanje sv. Mise, čuvanje Presv.Otajstva, propovijedanje, dijeljenje sakramenata i opće vršenje svakog bogoslužja i obrednog čina. Od ovog pravila postoje izvjesni izuzeci i olakšice i to:

a/ Bilo da je mjesna uskrata bilo opća bilo djelomična, mogu se umirućem dijeliti i sakramenti i sakramentali, ali bez ikakvih svečanosti (K.227o § 1).

b/ Na blagdane: Božića, Uskrsa, Duhova, Tijelova i Velike Gospe mjesna je uskrata obustavljena (t.j. u te dane može biti sveć.služba Božja s pjevanjem, a inače ne!), a zabranjeno je samo redjenje i svečani vjenčani blagoslov (K. 227o § 2.).

c/ Ako je mjesna uskrata opća, onda duhovnici, koji nisu osobno udareni uskratom, t.j. nisu skrivili uskratu, mogu u svim crkvama odnosnog područja obavljati bogoslužje i sve crkvene obrede,ali samo suskromno, t.j. bez pripuštanja vjernika, osim poslužitelja, iza zatvorenih vrata, bez zvona, orgulja i pjevanja.

Osim toga u stolnoj crkvi, župnim crkvama ili u nežupskoj crkvi, ako je jedina u mjestu,može se bez pjevanja i sviranja, bez zvona i svečanosti služiti jedna sv.Misa:za nevine vjernike, čuvati i presv.Otajstvo, krstiti, ispovijedati, vjenčati bez vjenč.blagoslova, blagosivati vodu i ulje, sahraniti mrtve, ali uz zabranu bilo kakve svečanosti i propovijedanja; Sv. Popudbina se mora bolesnicima nositi suskromno (K. 2271).

d/ Ako je mjesna uskrata djelomična,na pr.oltar ili svetište jedne crkve,onda se na tome mjestu ne može vršiti nikakav bogoslužni čin ili obred (K.2272 § 1).

"Ako je uskratom udareno g r o b l j e, vjernici se mogu pokapati, ali bez ikakvog obreda. (sveć. ih prati do groblja) (K.2271 § 2).

Ako je uskratom udarena župna crkva ili katedrala, onda se u njoj mogu vršiti samo oni obredi i bogosl.čini, kako su za župsku ili katedralnu dopuštene u slučaju općoj mjesnoj uskrati, osim ako nije druga crkva u mjestu odredjena za župsko ili katedralno bogoslužje. (K.2272 § 3). (T.j. jedna sv.Misa, krštenje... bez svečanosti). Redovito Poglavar odredi drugu crkvu u kojoj će se bogoslužje obavljati.

2) Učinci opće osobne uskrate bogoslužja. U slučaju opće uskrate, ako je kriv.djelo počinilo udruženje ili zborno tijelo može nadležni poglavar odrediti ili da su pojedini članovi odnosne zajednice osobno (personaliter) udareni uskratom, koji su počinili kriv.djelo ili da je sama zajednica kao takova udarena ili konačno oboje: i članovi i zajednica. (K.2274 § 1).

1 Ako su uskratom udareni pojedini članovi zajednice osobno, onda za njih vrijede propisi, kao kod osobne djelomične uskrate u smislu k.2275 ,kao da je svaki imenično udaren uskratom.-

2 Ako je kažnjena zborna osoba kao takova, onda to tijelo ne može izvršivati nikakvo pravo, koje joj pripada, kao na pr. pravo izbora, odlučivanje s imovinom i slično. 3 Ako je obistinjen treći slučaj, naime da su udareni i pojedini članovi i zajednica, onda se učinci spajaju iz prva dva slučaja. (K.2274 §§ 1-4).

3) Učinci djelomične osobne uskrate. Za osobu, koja je osobno udarena uskratom bilo imenično kao krivac mjesne ili opće uskrate, vrijede ovi propisi:

a/ Takva osoba ne može niti vršiti bogosl.čine niti njima prisustvovati, osim slušanja propovijedi. Ako je uslijedila izjavna ili osudna presuda ili ako

je kazn.zabrana notorna,mora se takav ukloniti od aktivnog sudjelovanja kod bogoslužja,dok se kod pasivnog ne mora ukloniti.

b/ Obzirom na podjeljivanje i primanje sakramenata i sakramentala, vrijede isti propisi kao i za izopćene osobe (isp.2260 § 1 i 2261).

c/ Obzirom na sudjelovanje kod izbora, predlaganja, imenovanja, sticanja dostojanstva, službe,nadarbine i t.d. vrijede isti propisi kao i za izopćene osobe (isp. K.2265).

d/ Zabranjen im je crkveni ukop, ako prije smrti nisu pokazali znakove pokajanja (isp. K.1240 § 1,2).

Djelomična osobna uskrata slična je izopćenju s tom bitnom razlikom, što uskrata ne isključuje iz zajednice vjernika.

Uskrata ulaska u crkvu. To je posebna vrsta uskrate, koja je u isto vrijeme i osobna i mjesna. 1 Osobna je utoliko,što osobu svuda prati, 2 a mjesna, što toj osobi brani prisustvovati bogoslužju unutar zidova crkve u strogom smislu, dok mu to nije zabranjeno izvan crkve, u kapelama i bogomoljama. Takvima je zabranjeno i aktivno i pasivno djelovanje pri bogoslužju u crkvi i konačno im je zabranjen crkv.ukop.(K.2277).

ČLAN III: OBUSTAVA

Pojam i vrste: Što je obustava? K.2278 § 1.
Obustava se dijeli na vrste:
1. Obzirom na predmet i
2. Obzirom na opseg.

ad 1. Obzirom na predmet obustava je ili:
od službe (ab officio) ili
od nadarbine (a beneficio),ili
od službe i nadarbine (ab officio et ab beneficio).

ad 2. Obzirom na opseg obustava je ili:
opća, ili
posebna.

Opća je ona,koja zabranjuje vršenje svih čina službe ili nadarbine, posebna je ona, koja zabranjuje vršenje samo nekih čina službe ili nadarbine.

§ 1. Učinci obustave

1. Opća obustava: Ova obuhvaća sve učinke obustave, koji su navedeni u ovom čl. Kodeksa, te zabranjuje sve čine kako službe, tako i nadarbine (K.2278 § 2 prvi dio). Opća obustava bit će onda, kada se u otpisu upotrebljava opći naziv: obustava bez ikakvog dodatka i bez ikakvog ograničenja. U njoj se nalaze uključeni svi učinci obustave od službe i nadarbine. U slučaju opće obustave, uključena je i zabrana biranja, predlaganja, postignuće dostojanstva, služba i nadarbina i promaknuća u redu. Prije presude svi će čini biti nedopušteni, a poslije nje biti će nedopušteni i nevaljani isto kao i kod izopćenja.

2. Obustava od službe. (suspensio ab officio).

Opća obustava od službe izdana bez dodatka i bez ograničenja zabranjuje svaki čin reda, poglavarske vlasti i upravne vlasti, koja duhovniku pripada po službi, izuzev uprave dobrima vlastite nadarbine (K.2279 § 1). Ako

obustavu izdaje niži poglavar, on može udariti obustavom samo od službe, koju duhovnik obavlja na njegovom području. Ako je medjutim unaprijed izrečena obustava po općem pravu, tada je duhovniku zabranjeno vršenje svih služba gdje god mu ona pripadala (K.2281 i 2282).

Radi jedinstvenije upotrebe Kodeks nabraja razne mogućnosti djelomične obustave od službe, a to su:

a) Obustava od poglavarske vlasti (suspensio a iurisdictione), koja zabranjuje svaki čin poglavarske vlasti u oba područja, kako redovne tako i povjerene. Prema vjerojatnijem mišljenju ova obustava uključuje i zabranu vršenja upravne vlasti.

Čin izvršen unatoč obustave od pogl. vlasti prije izjavne ili osudne presude, samo je nedopušten (illicitus) dok je poslije presude i nevaljan (invalidus). Isto kao što je nevaljan i u onim slučajevima kada poglavar izričito naglasi u samom otpisu da oduzima samu vlast. Prije presude bit će čin i dopušten, ako je izvršen na opravdan zahtjev vjernika. Obzirom na dijeljenje Otajstava i blagoslovina, vjernici mogu iz opravdanoga razloga i to od svakog, prije nego što je uslijedila presuda, tražiti Otajstva i blagoslovine, naročito ako drugih duhovnika nema. Tada je obustavom udarenom duhovniku dopušteno da njihovom zahtjevu udovolji i ne mora ispitivati zašto to od njega traže. Poslije izjavne ili osudne presude mogu vjernici od obustavom udarenog duhovnika tražiti samo u smrtnoj pogibelji ispovjedno odrješenje, a ostala otajstva i blagoslovine, ako nema drugog svećenika. Ovo se odnosi na obustave, koje zabranjuju podjelu otajstava i blagoslovina.

b) Obustava od bogoslužne vlasti (suspensio a divinis) zabranjuje svaki čin bogoslužne vlasti, koju je duhovnik dobio po sv. redjenju ili povlasticom. (Tako samosvojni opat ima povlasticu dijeliti niže redove).

c) obustava od redova (suspensio ab ordinibus) zabranjuje svaki čin vlasti reda, koji je duhovnik dobio isključivo po sv. redjenju. (ako se unatoč tome postavi čin, čin je samo nedopušten, ali ne i nevaljan, t.j. odnosi se na liceitatem).

d) obustava od svetih redova (suspensio a sacris ordinibus) zabranjuje izvršivanje viših redova (od subdjakonata pa dalje).

e) obustava od izvršivanja izvjesnoga i odredjenoga reda. (suspensio a certo et definito ordine exercendo).
Zabranjuje svaki čin označenoga reda i povrh toga ne smije onaj, tko je pod obustavom, isti red podjeljivati i primiti viši, te primljeni poslije obustave izvršivati.

f) obustava od podjeljivanja izvjesnoga i odredjenoga reda. Zabranjuje podjeljivati isti red, ali ne niži i viši. (suspensio a certo et definito ordine conferendi ipsum ordinem conferre, non vero inferiorem nec superiorem.).

g) obustava od izvjesnoga i odredjenoga službenoga posla na pr. ispovijedanja ili od službe spojene s dušobrižništvom, zabranjuje svaki čin toga posla ili službe (suspensio a certo et definito ministerio...).

h) obustava od velesvećeničkog reda (suspensio ab ordine pontificali) zabranjuje svaki čin biskupskog reda t.j. djeljenje sv. Potvrde, redjenja i posvete, koja je pridržana biskupu.

i) obustava od velesvećeničkog čina (suspensio a pontificalibus) zabranjuje izvršivanje velesvećeničkog čina, t.j. vršenje onih čina za koje se po bogoslužnim propisima traži biskupski štap i mitra (vrijedi i za prelate). (K.2279 § 2).

3. Obustava od nadarbine, izdana općenito bez ograničenja uključuje zabranu primanja nadarbenskih prihoda, osim prava stanovanja u nadarbinskoj zgradi i osim prava i dužnosti upravljanja nadarbinskim dobrima u koliko u otpisu i ovo pravo nije izričito uzeto.
Prihodi pripadaju nadarbini kao takovoj, na što se može prisiliti kanonskim prinudama. Pod prihodom se razumijevaju isključivo prihodi iz nadarbinskih dobara. Ta se zabrana ne odnosi na prihode iz drugih vrela, kao na pr.misne nagrade, stolarina i slično, ukoliko stolarina i drugo ne sačinjavaju d o s nadarbine (K.2280).

4. Obustava zborne osobe. Duhovnička zborna osoba može se udariti obustavom na tri načina:
1. ili da su obustavom udareni pojedini članovi, koji su učinili kriv.djelo
2. ili da je udarena zajednica kao takova
3. ili da su udareni i članovi pojedinačno i zajednica kao takova (k.2285 § 1).

Ako su članovi p o j e d i n a č n o udareni obustavom, onda im se primjenjuje ovakva obustava, kakova je u otpisu označena: opća ili od službe, ili od nadarbine i slično (k. 2285 § 2).
Ako je z a j e d n i c a kao takova udarena obustavom, onda joj je zabranjeno izvršivanje svih njenih prava, koja kao takova posjeduje, kao na pr. vršenje svečanog bogoslužja (ako je obustava a divinis), raspolaganje prihodima iz dobara, koja pripadaju zajednici (suspensio a beneficio), biranje, podjela nadarbina i slično, (suspensio ab officio /k.2285 § 3/); ako je obustava kumulativna i za pojedince i za zajednicu, onda su i njeni učinci kumulirani.(2285 § 4).

5. Prekršaj obustave i odrješenje.
Prekršaj obustave u velikoj stvari skopčan je s teškim grijehom, a ako se radi o vršenju vlasti reda, koja je duhovniku obustavom zabranjena,upada takav duhovnik u iregularnost ex delicti, ukoliko nema važnog razloga za ispriku (K.985). Ako duhovnik uporno ustraje u obustavi kroz 6 mjeseci, ukoliko se opomeni ne pokori, ima mu se oduzeti službu i nadarbine. - privatio officii et beneficii.

Obustava prestaje kao i svaka kaznena zabrana odrješenjem, te za nju vrijede svi opći propisi o odrješenju od kaznene zabrane. Za obustavom udarenu zajednicu kao takovu, može odrješenje podijeliti samo poglavar s poglavarskom vlasti u vanjskom području, jer se takova obustava isključivo izdaje za vanjsko područje.

NASLOV IX: ODMAZNE KAZNE

§ 1. O vindikativnim kaznama uopće

Pojam i vrste: Odmazne su kazne, kojima je prvenstvena svrha kazna za kriv. dj. i zadovoljština javnom redu. Zato se one primjenjuju bez obzira na upornost krivca i bez obzira da li se je pokajao ili ne. Mogu se odrediti na odredjeno vrijeme ili trajno (in perpetuum) (k.2286).

Osim toga razlikuje se od kaznene zabrane, što odmazna kazna prestaje pomilovanjem i što se proti njima u pravilu može uložiti priziv, odnosno pritužba s obustavnom moći, osim ako je drugačije u zakonu izrijekom predvidjeno. (k. 2287).

Odmazne kazne redovno prestaju njezinim izvršenjem, ali mogu prestati i pomilovanjem,koje je podijelio nadležni poglavar u smislu K.2236 (k.2289).

U p r e š n o m slučaju, a to je onda,kada bi se krivac izdržavanjem kazne latae sent. otkrio uz osramoćenje i smutnju, može svaki ispovjednik, kada je kriv.djelo tajno, u sakr. ispovijedi obustaviti obvezu izdržavanja kazne uz nalog da se u roku od mjesec dana sam ili preko ispovjednika obrati na sv.Pokorništvo ili na ovlaštenog biskupa (k. 2290 § 1). (U tajnosti je kriv.dj.učinio, u tajnosti neka ga ispašta!). Nije svrha, da se zakon izigra, nego da se od jednoga zla ne prave dva, t.j. smutnja, ako je kriv.djelo učinio duhovnik i vlastito osramoćenje. Ako se nije moguće obratiti onda je ispovjednik dužan naložiti drugu kaznu, otprilike onakvu, kako bi odredilo Sv.Pokorništvo.

Ako se nije moguće obratiti onda ispovjednik nakon podjeljena odrješenja uz običajne opomene mora naložiti primjerenu pokoru i zadovoljštinu, time da ako taj nalog u odredjenom roku ne ispuni, ponovno upada u kaznu (k.2290 § 2).

G l a v a I: Z a j e d n i č k e o d m a z n e k a z n e

Zajedničke odmazne kazne jesu one, koje se u Crkvi mogu primjeniti i duhovnicima i svjetovnjacima. Kodeks ih primjerice (ex-emplificative) nabraja i to samo one, koje su najviše u običaju. Nabraja ih k. 2291.

Primjenjuju se prema općim pravilima ili sudskim ili upravnim putem.

Kodeks napose govori o pravnoj beščasnosti-infamia iuris - o kojoj je jedino potrebito posebno objašnjenje.

Pojam i vrste beščasnosti: Što je beščasnost - infamia - gubitak dobroga glasa i ugleda.

Beščasnost je ili pravna iuris ili činjenična (facti /k.2293 § 1/).

K. 2293 § 2: Pravna je beščasnost ona,koja je ustanovljena za slučajeve izrijekom navedene u općem pravu.

K. 2293 § 3: Činjenična beščasnost nastaje, kada netko izgubi primjereno poštivanje kod čestitih i ozbiljnih vjernika zbog počinjenog kriv.djela ili zbog nećudorednog života, o čemu suditi spada na Ordinarija.

Učinci beščasnosti. Pravna beščasnost - infamia iuris - uključuje:

a/ redjeničku nepravilnost - iregularnost
b/ nesposobnost za sticanje nadarbina, nametnog davka, službe i dostojanstva, nesposobnost za obavljanje crkv.časnih čina, nesposobnost za izvršivanje prava i dužnosti u Crkvi (munera) i konačno
c/ traži se, da se takav ukloni od sudjelovanja pri sv.obrednim činima (vd. k. 2294 § 1.).

Pravna beščasnost oduzima sposobnost za navedene čine, odnosno čini te čine nevaljanima. Da poglavar ne mora sve gore navedene kazne poimence nabrajati, kaže: Taj je infamis infamia iuris.

Činjenična beščasnost - infami-a facti - ima za posljedicu, da se osoba ima odbiti od pripuštanja redovima, primanja dostojanstva, nadarbina i službi te vršenja bogoslužja i crkv.časnih čina. Ona oduzima samo dopuštenost, ali ne valjanost crkvenih časnih čina (k.2294 § 2).

Prestanak beščasnosti: Pravna beščasnost prestaje isključivo pomilovanjem Svete Stolice. (K.2295).

Činjenična beščasnost prestaje izjavom Ordinarija, kojom ustanovljuje, da je dotični stekao dobar glas i ugled (K. 2295).

K. 2296 § 1: Jedino Apostolska Stolica može izreći kaznu onesposobljenja,

ako se radi o stvarima, kod kojih je pravna sposobnost za njihovo postignuće propisana općim pravom.

K.2296 § 2: Prava već stečena ne gube se zbog nadošlog onesposobljenja, osim ako je ovemu pridana kazna oduzeća.

K. 2297: Novčane kazne koje su propisane u općem pravu, a u istom pravu nije predvidjeno na što se imaju upotrijebiti, te druge, koje su ustanovljene ili se imaju ustanoviti krajevnim pravom, moraju mjesni Ordinariji upotrebiti u pobožne svrhe, a ne u korist stola biskupskog ili kaptolskog.

G l a v a II: P o s e b n e o d m a z n e k a z n e z a d u h o v n i k e

Te su kazne nabrojene u K. 2298.
Glede ovih navedenih kazna, Kodeks stavlja upozorenje i to:

1 Obzirom na oduzeće službe ili beneficija. K. 2229 § 1 prvi dio. Nestalnosne nadarbine mogu se oduzeti radi svakog opravdanog razloga, bez obvezatnog postupka, osim u slučajevima, kada zakon i za nestalnosnu nadarbinu odredjuje neki postupak. Duhovniku se ne može oduzeti nadarbinu ili nametni danak, na čiji je naslov redjen, osim ako se na druge načine osigura njegovo dolično uzdržavanje. Izuzetno je kod svrgnuća i trajnog lišenja crkv. odijela, kojim kaznama duhovnik gubi pravo na uzdržavanje. O svemu tomu donosi odredbu K.2299.

K. 2299 § 2. Duhovnicima koji su zadobili nadarbine, službe, dostojnosti može se zabraniti i to, da kroz odredjeno vrijeme ne izvršuju samo neke s ovima spojene bogoslužne čine, na pr. propovijedati, ispovijedati i t.d.

2. Obzirom na zabranu vršenja nekog prava, koje je skopčano s službom ili nadarbinom. Ova se zabrana odnosi samo na dopuštenost, a ne na valjanost. Ako poglavar želi oduzeti samo pravo tako, da čini izvršeni protiv ovoj zabrani budu nevaljani, mora to u otpisu izričito i javno naglasiti.

3. Obzirom na privremenu zabranu nošenja crkv.odijela. Crkva odredjuje da se takova kazna može primijeniti samo u slučaju:
a/ ako je duhovnik izazvao tešku smutnju
b/ ako se nije prethodnoj opomeni poglavara pokorio, i
c/ ako se smutnja na drugi način ne može ukloniti.

Ova zabrana nošenja crkv.odijela uključuje i zabranu vršenja svih crkv. bogoslužnih čina, te gubitak općih duhovničkih staleških povlastica. (K. 118-123). (Privilegium fori, competentiae...)

I ova se zabrana odnosi na dopuštenost.- O tome donosi odredbu K.23oo .

4. Obzirom na zabranu boravka i na obvezatan boravak u izvjesnom mjestu. Kodeks upozoruje Ordinarije, da se takva kazna primjeni samo u teškim slučajevima, kada to traži popravak krivca i ispravak smutnje. Nalog za obvezatan boravak u nekom mjestu izvan Ordinarijeve biskupije može Ordinarij izdati samo uz privolu toga mjesnog Ordinarija, osim slučaja kada se radi o kući, koja je ustanovljena za popravak duhovnika iz više biskupija ili kada se radi o izuzetnoj redovničkoj kući u kojem slučaju je potreban pristanak redovničkog poglavara. (O tom govori K.23o1 i 23o2).

5. Svrgnuće K. 22o3 § 1 - 3.

§ 1. Svrgnuće uključuje, a da pri tom ne prestaju obveze nastale iz primljenog reda, ni duhovničke povlastice, ujedno i obustavu od službe, te onesposobljenje za bilo koje službe, dostojnosti, nadarbine, nametne davke, zvanja u Crkvi, kao i oduzeće takovih, koja duhovnik ima, iako su one bile opskrbnim naslovom pri njegovom redjenju.
§ 2. No u ovom posljednjem slučaju neka Ordinarij, ako je duhovnik zaista u oskudici, iz ljubavi vodi o tom brigu, da se za njega, kako bolje može, poskrbi, da ne bi morao na sramotu duh. stališa prositi.
§ 3. Kazna se svrgnuća može izreći samo u slučajevima, koji su u zakonu izrijekom navedeni.

6) Trajna zabrana nošenja crkv. odijela. Ova se kazna može primijeniti samo onom duhovniku, koji je već svrgnut i to ako ne pokazuje znakove pokajanja, te i dalje svojim vladanjem izaziva smutnju i ne će da se pokori Ord. opomeni. Ova kazna osim svih učinaka svrgnuća, koje mu takodjer uključuje, oduzima opće staleške, duhovničke povlastice, a Ord. nije više dužan da mu daje subsidium caritativum t. j. uzdržavanje (K. 23o4).

7) Lišenje duhovništva. K. 23o5.
§ 1. Lišenje duhovništva sadržaje u sebi svrgnuće, oduzeće crkv. odijela za vječita vremena i povratu duhovnika u svjetovnjački stalež.
§ 2. Ova se kazna može izreći samo zbog kriv. djela u zakonu izrijekom navedenog, ili ako duhovnik, koji je svrgnut i komu je oduzeto crkv. odijelo i dalje kroz godinu dana uzrokuje tešku smutnju.
§ 3. Jedno je izričajno ili oglasno, koje se nameće samom presudom, ali tako da ona proizvodi sve pravne učinke bez ikojega izvršenja; drugo je stvarno, ako se izvršuju svečanosni čini propisani u Rimskom Velesvećeničkom obredniku.

NASLOV X: KAZNENE MJERE I POKORE

Glava I: Kaznene mjere

Kaznene mjere. Kazn. mjere se primjenjuju ili zato da se kriv. djelo predusretne, ili da se redovna kazna zamijeni ili pooštri. U svakom slučaju imaju značaj kazni te dosljedno nužno pretpostavljaju, ako ne kriv. dj. u strogom smislu, a ono svakako neki prekršaj zakona.
Kodeks nabraja 4 kaznene mjere i to:
1) Kanonska opomena (monitio canonica)
2) ukor (correptio)
3) nalog (praeceptum) i
4) Nadzor (vigilantia). (Vd. K. 23o6).

ad 1 Kanonska opomena. Kan. opomena je poziv, koji poglavar upravlja svom podložniku, da popravi ili promjeni svoje vladanje. Zove se kanonska za razliku od očinske, jer mora biti u kanonskom obliku, te s kan. posljedicama premda nužno ne pretpostavlja kriv. djelo (K. 23o7).

ad 2 Ukor (correptio). Daje ga poglavar, kada netko svojim vladanjem ili prekršajem zakona izaziva smutnju ili narušavanje javnog poretka. (K. 23o8).

ad 3 Nalog (praeceptum). Nalog kao kazn. mjera je nalog poglavara, kojim se traži da podložnik ili nešto učini ili nešto izbjegava uz prijetnju kaznom, ako nalog prekrši. Od opomene se on razlikuje time, što on sadrži prijetnju kaznom. Nalog se daje onda kada opomena ili ukor nijesu imali uspjeha. On se može izdati prije nego se bar u sumarnom postupku dokaže da je kriv. dj. izvršeno, smutnja izazvana ili poredak narušen odn.

da se podložnik zaista nalazi u pogibelji krivičnog djela (k.2310).

ad 4 Nadzor (vigilantia). Nadzor odredjuje Ord., kada se krivac, koji je već učinio kriv.dj. nalazi u pogibelji da to kriv.djelo ponovno učini (k. 2311).

Glava II: Pokore

K. 2312 § 1. Pokore se u izvanjem pravnom području nalažu zato, da počinitelj kriv.djela ili izbjegne kaznu ili da od kazne, u koju je upao, dobije odriješenje, odnosno pomilovanje.

§ 2. Za kriv.dj. ili prestupak, koji su skroviti, ne smije se nikada naložiti javna pokora.

§ 3. Pokore se imaju odmjeriti ne toliko prema težini kriv.dj., koliko prema skrušenosti, uzimajući u obzir svojstva osobe i okolnosti kriv.dj.

K. 2313 § 1. Pokore se osobito nalozi:

1° Izgovoriti odredjene molitve
2° Izvršiti neko hodočašće ili druga pobožna djela.
3° Držati posebni post
4° Dati milostinju u pobožne svrhe
5° Obaviti kroz nekoliko dana duhovne vježbe u kojoj pobožnoj ili redovničkoj kući.

§ 2. Pokori može Ord. po svojoj razboritosti pridodati kaznene mjere, opomene i ukore.

Sadržaj

D I O D R U G I

K A Z N E - D E P O E N I S

I. ODSJEK
KAZNE UOPĆE - DE POENIS IN GENERE

II. ODSJEK
O KAZNAMA POSEBICE - DE POENIS IN SPECIE

=========

Za isključivu privatnu upotrebu slušačima izdali kao rukopis i ciklostilski umnožili u 5o primjeraka slušači V. i VI. godine Rkt. bogoslov. fakulteta u Zagrebu.

ZAGREB 1961.